

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 42.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 29, 1889

ԹԻՒ 26.

ՔՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Դնծի հայեցէք Որ փրկուիք»	Կրէս
Տր. Չալմըսի Դուստրը	201
Աւետարանի Պաշտօնէութիւն	202
Սերուն թուշնակ (Ոտանաւոր)	203
Վաղեմի Պատմութիւն Ամերիկայի	203
Լարսիսաղացի Մը փորձառութիւնները	203
Եւզհիսի կամ Դիւսպաշար	204
Աշխարհի Երկաթուղեաց Արժէքը	204
Թղթակցութիւնք	205
Աղէ	206
Հանդէս Քաղաքական	207
Արժէք Դրամաց	208

ԱԻՅՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն Շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար 1 1/2, վեց ամսեայն՝ 3/4 Մեհիսիյէ, կանխիկ, եւ հատը 30 փարա: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան վերաբերեալ համակներ պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարսնըմ: Բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Պատ. Տր. Ի. Ֆ. Փեքիպոն, Ամերիկաց խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

«ԴՆԾԻ ՀԱՅԵՑԷՔ ՈՐ ՓՐԿՈՒԻՔ»

(Պատ. Ուէլլէրս)

Աստուած կ'ըսէ, «Դնծի հայեցէք որ փրկուիք» և որով կը շնորհուի այս փրկութիւն. «Երկրիս բոլոր ծայրեր» ուն, այսինքն, ամէն մարդու: Եթէ փրկութիւնը սահմանաւոր ըլլար միայն Հրէից ազգին, յայնժամ, սիրելի ընթերցող, ոչ դուն և ոչ ես պիտի կարենայինք օգտիլ այս մեծ փրկութենէն: Եթէ Աստուած երկրիս միայն մէկ ծայրն հրաւիրած ըլլար իրեն նայիլ և փրկուիլ, երկրին մէկ ուրիշ ծայրը բոլորովին պիտի զրկուէր փրկութեան յոյսէն: Բայց փառք Աստուծոյ, որ բնաւ աչառութիւն չէ ըրած այս ինքզնոյն մէջ: Նա կը հրաւիրէ, այո նոյն խակ կը հրամայէ, ամէն մարդոց իրեն նայիլ և փրկուիլ: Ուր որ անէծք տարածուած է, — և անէծք ամէն տեղ տարածուած է, — ձրի շնորհք և առատ ներումն ևս սրբաւորուած են, և իւրաքանչիւր անհատէ կը խնդրուի վերցունել իւր կոյր աչքերն առ բարեշնորհ Հայրն և մեծ Փրկիչն,

և ընդունիլ կեանք: Ինչ ամբաւ շնորհք է այս. ինչ անհուն է Աստուծոյ ողորմութիւնը: Նա ոչ միայն կը կարկառէ իւր ձեռքեր համայն աշխարհի, և կը ստիպէ միլիոնաւորներ որ ընդունին զիւր ողորմութիւն, այլ կը խոնարհի մինչև ստորնագոյն և վատթարագոյն մեղաւորին, և կը հրամայէ նմա որ նայի և փրկուի: Աստուած մարդկային ընկերութենէն արտաքսեալ չարագործը փրկելու համար նոյնչափ գորով և խանդ կը ցուցնէ որչափ կը ցուցնէ աշխարհի աւմենէն պարկեշտ և պատուաւոր մարդուն փրկութեան համար: Նա ու է մասնաւոր յարգանք չընծայեր այն անձանց որք մարդոցմէ կը նկատուին իբրև ազնուութեան և ընտիր բարուց տէր պարսներ: Եւ սակայն կան չատեր որք կը կարծեն թէ Աստուած տեսակ մը աչառութեամբ կը նայի յոյժ պարկեշտ և օրինակելի վաղը ունեցողներուն վրայ: Մեծ սխալ մ'է այս: Սուրբ Գիրք բնաւ չարաայայտեր այսպիսի գաղափար մը: Մեղաւորը որչափ պատուաւոր ալ ըլլայ յաչա իւր ընկեր տարածոց, տակաւին Աստուծոյ առջև նա մեղաւոր մ'է և ոչ այլ ինչ: Աստուած նոյնչափ մեղաւոր և փրկութեան կարօտ կը համարի Քրիստոսի արեամբ չմաքրուած անձը որչափ ամենէն անարդ չարագործը: Յաչա Աստուծոյ բոլոր մեղաւորք հաւատարմապէս կարօտ են փրկութեան:

Ըսել չենք ուղեր թէ բոլոր մեղաւորք հաւատարմապէս յանցաւոր են Աստուծոյ առջև: Սակայն Սուրբ Գիրք յոյժ պարզ կերպիւ կը բացատրէ սա ճշմարտութիւնը թէ ամէն ոք մեղանշած է, թէ ամէն ոք պէտք ունի փրկութեան և թէ յաւիտեանս պիտի կորսուի եթէ Աստուծոյ նայելով չփրկուի: Ընթերցող, որչափ բարի կամ որչափ չար ալ կարծես ինքզինքդ, պէտք է նայիս քու ներքոյ Աստուծոյդ, և խնդրես իրմէ որ փրկէ զքեզ: Սակայն եթէ քու ազատ կամեցողութեամբք հիմա չնայիս առ Նա, պիտի հարկադրուիս նայիլ վերջին օրը, երբ բոլոր ազգերը պիտի կանչուին Նա առ առջև. վասն զի գրուած է, «Մհա

ամպերով կու գայ և ամէն աչք պիտի տեսնէ զանիկա»: Ընթերցող, այդ ահաւոր օրը քու աչքերդ պիտի տեսնեն գրիստոս, աշխարհի Տէրը: Եթէ հիմա չնայիս Նմա մինչ Նա իբրև սիրելի և պատուական Փրկիչ մը կ'աղերսէ քեզ, պիտի հարկադրուիս նայիլ երբ Նա ամպերով գայ վերջին դատաստանին օրը: Եւ այդ օր ինչ զգացմամբք պիտի նայիս Նմա, ուրախութեամբ թէ տրամուծեամբ: Եթէ այս կենաց մէջ ապաշխարութեան հոգւով և անկեղծ հաւատքով նայեցար Նմա, վերջին օրը անհուն բերկրութեամբ պիտի տեսնես զՆա, սակայն եթէ մերժես ապաշխարել, այդ օր դառն ցաւով պիտի նայիս Սնոր վրայ:

ՏՐ. ՉԱԼՄԸՐՍԻ ԴՈՒՍՏՐԸ

Էտինպուրիի նրբուղիներէն միոյն մէջ, որ կեդրոնավայր մ'է գինեմոլներու և անառակներու, կայ ցած տուն մը, ուր Հէլէն Չալմըս (որոյ հայրն էր թերևս ներկայ դարուն ամենէն նշանաւոր Սկոլտիացին), կ'անցունէ իւր կեանքը ջանալով իրենց թշուառ վիճակէն հանել մոլի մարդեր և կիներ: Այս տիկին գլխաւորապէս կ'աշխատի գինեմոլներու և նոցա կանանց ու դստերը համար: Դրացի աղքատ կիներէն ոմանք, որ ունին զգաւոր ամուսիններ, կը դանդաղին նմա, ըսելով, «Ինչո՞ւ համար զմեզ անտես կ'ընես. մեր ամուսիններուն լաւ ըլլալուն համար փոյթ չես տանիր մեզ: Եթէ անպիտան և տխմար մարդու մը հետ ամուսնացած ըլլայինք, այն ատեն դարման պիտի տանէիր մեր աղքատ վիճակին»: Չմեռուան երկար և ցուրտ դիշերները, Հէլէն Չալմըս, կ'առնու իւր լապտերը, և քաղաքին փողոցներուն մէջ շրջելով կ'որոնէ անկեալ էակները և կը բերէ զանոնք յատկապէս այսպիսեաց բարեկարգութեան համար իւր հաստատած ժողովներուն: Այդ թշուառ տարածներ ոչ երբեք կը նախատեն զՆա, և նորա դէմ եղած ու է նախաանք կը համարին յարձակում հրեշտակի մը վրայ: Հէլէն վստահ

իւր կատարած գործոյն ուղիղ ըլլալուն վրայ, աներկիւղ կը մօտենայ խումբ մը արբեալ մարդոց, կը սեղմէ նոցա ձեռքը, և կը տանի զանոնք Հինդլաթի գիշերները ժուժկալութեան վրայ արտասանուած բանախօսութեան ունկնդրելու։ Գիշեր մը մինչ սոյն աղնիւ տիկին ցած բնակարանի մը մէջ կեցած կը խօսէր գինեմուլ հօր մը հետ, և կը ջանար համոզել զնա որ վարէ լաւագոյն կեանք մը, մարդ մը անտարբերութեամբ կը ձեմէր նոյն սենեկին մէջ, իբր թէ աւանց ուշադրութիւն տալու եղած խօսակցութեան, սակայն ի վերջոյ, արբեալ վիճակի մէջ, դանդաշելով եկաւ Քրիստոնեայ տիկնոջ քով և ըսաւ, «Չե՞ս կարծեր թէ ես ալ քեզի չափ գիւրաւ պիտի երթամ երկինք»։ Հէլէն բառ մը իսկ չարտասանեց, այլ բացաւ իւր Սուրբ Գիրքը և մատնանիչ ըրաւ սա համարը. «Ոչ գիւնդները . . . Աստուծոյ թաղաւորութիւնը պիտի չժառանգեն»։ Քրիստոնեայ տիկնոջ ճարտարութեամբ արձակած այս նետ անվրէպ զարկաւ իւր նպատակակէտին, և այնուհետեւ այդ մարդ սկսաւ վարել նոր կեանք մը։

Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ. ՊԱՇՏՈՆԵՆԻԹԻԻՆ [Խմբագրական]

2.

Անցեալ չաթման մեր խմբագրական յօդուածին բովանդակութիւնը սա էր թէ պէտք է կարգ մը մարդիկ յատկացունին Աւետարանի պաշտօնէութեան գործին, եւ թէ եկեղեցիներուն պարտքն է հոգալ այս անձանց ապրուստը։ Սակայն ամէն ոք յարմար չէ այս պաշտօնին մէջ մտնելու, վասն զի եկեղեցւոյ յաջողութիւնն ըստ մեծի մասին կախում ունի իւր պաշտօնէից նկարագրէն։ Պօղոս սաղայն կը գրէ տա Տիմոթէոս. «Եւտով մէկուն վրայ ձեռք չդնես, եւ ուրիշներուն մեղացը հաղորդ չըլլաս» (Ա. Տիմ. Ե. 22)։ Արքիմիտ սա բացատրութիւնը կու տայ վերոյիշեալ հատուածին վերջին նախադասութեան նկատմամբ. «Տիմոթէոս այլոց մեղաց հաղորդ պիտի ըլլար եթէ անվիճութեամբ պաշտօնեայ ձեռնադրէր անյարմար եւ ամբարշտ մարդիկ, վասն զի իրաւամբ պատասխանատու կրնար համարուիլ նոցա այն չար ունակութեանց համար, որք խնամոտ քննութեամբ մը կրնային դալ ի յայտ»։ Գովեստի արժանի է այն եպիսկոպոսը կամ հովիւը որ կ'աշխատի ի պաշտօնէութիւն առաջնորդել իւր հօտին ընտիր երիտասարդները։ Եւրոպոյն Աստուծոյ, այսպիսի պաշտօնէութեան մը կախում ունի ուրոյն եկեղեցեաց յաջողութիւնը, որպէս նաեւ համայն ճշմարիտ հաւատացելոց անելի սերտ միութիւնը։ Վասն որոյ կ'ուրախանանք երբ կը լսենք թէ ազատամիտ, բարեպաշտ, ճշմարտութիւնը անկեղծապէս սիրող, եւ ընտիր դաստիարակութիւն ընդունող անձինք մտած են Քրիստոնէական եկեղեցւոյն ու եւ մէկ ձեւով պաշտօնէութեան մէջ, ինչ անուն որ կրէ այն հօտ զոր հովուել կը կոչուին այսպիսի անձինք, — Լուսաւորչական, Օրթոտոքս, Կաթոլիկ կամ Բողոքական, — նոցա աշխատութիւնը պիտի օրհնուին։ Վերջերս տեղեկացանք թէ Լուսաւորչական եկեղեցւոյ քահանայ ձեռ-

նադրուած է մեզ ծանօթ ուշիմ անձ մը, որոյ վրայ ունէինք բարձր համարում։ Անտարակոյս ենք թէ նա ընդունած է սոյն սրբազան պաշտօնը բարձր նկատումներէ շարժեալ եւ թէ օգտակար պիտի ըլլայ յայնում։ Երանի՜ թէ ամէն եկեղեցւոյ մէջ արժանաւոր անձինք կոչուէին ի պաշտօնէութիւն։ Եկեղեցւոյ բաժանումները մեծաւ մասամբ ծագում առած են անցեալ ժամանակաց պաշտօնեայնեան տգիտութենէն, եւ ուստի նոյն բաժանումներ պիտի անհետանան, երբ ապագային լաւագոյն պաշտօնեայք համարին զիրար ոչ թէ թշնամի եւ հերետիկոս, այլ եղբայր եւ գործակից։

Սակայն կ'ուզենք մասնաւորապէս խօսիլ այս երկրին Բողոքական եկեղեցեաց պաշտօնէութեան վրայ։ Միայն արժանաւոր մարդոց պէտք կայ, եւ սակայն որչափ սակաւթիւ են այսպիսիք։ Եթէ Թուրքիոյ Աւետարանական եկեղեցեաց համակիր եւ նոցա արդի կացութեան ծանօթ անձի մը հարցունի թէ ինչ են, ըստ իւր կարծեաց, այս եկեղեցեաց երեք մեծ պէտքերը, անտարակոյս ենք թէ նա այս երեք պէտքերէն մին պիտի համարի ձեռնհաս եւ անձնուէր պաշտօնէութիւն մը։ Արդարեւ կան այսպիսի կարող եւ անձնուրաց հովիւներ ու քարոզիչներ, եւ կը չնորհաւորենք այն եկեղեցիներ յորս սոքա կ'աշխատին, սակայն այրիներուն եւ որբերուն տառապանքները չեն նուազիր ուրիշ ընտանեաց՝ այրեր եւ հայրեր ունենալուն պատճառաւ։ Կը ձանձնեք գաւառ մը ուր կան միայն երկու Աւետարանական եկեղեցիներ, ի բաց առեալ նոցա ճիւղեր որք կը գտնուին մօտակայ գիւղորդէից մէջ։ Սոյն երկու եկեղեցեաց հովիւներէն մին ծերութեան պատճառաւ հարկադրուած է հրաժարիլ իւր պաշտօնէն, միւս հովիւն ալ տուած է իւր հրաժարական եւ կ'աշխատի ուրիշ տեղ։ Յիշեալ գաւառին մէջ այժմ չէ մնացած ու եւ ձեռնադրեալ պաշտօնեայ, բաց ի միսինարէ մը, որ իւր տկարութեան պատճառաւ չէ կարող հարկ եղածին չափ պտոյտներ ընել։ Ուրիշ կարեւոր կեդրոնէ մը կը գրեն մեզ թէ եթէ իրենց հրաւիրած քարոզիչը մեթէ իրենց հրաւերը, չեն գիտեր թէ ուսկից պիտի կարենան գտնել ուրիշ յարմար անձ մը։ Սակայն Թուրքիոյ մէջ գտնուող եւ Ամերիկեան Պօղոսի հետ կապակցութիւն ունեցող իւր 110 եկեղեցիներէն քանինքն կը մնան առանց հովուի։ Քանի տեղեր կան ուր Բողոքական հասարակութիւններ գոյութիւն ունին առանց եկեղեցւոյ, եւ ուր կարելի չէ քարոզիչ զրկել վասն զի ոչ մէկ յարմար մարդ կ'ըսէ, «Ահաւասիկ ես, զիս զրկէ»։ Եւ դարձեալ, կան ուրիշ շատ պարագայներ եւս յորս անհրաժեշտ է փոփոխութիւն ընել։ Քարոզիչը, թէպէտ բարի մարդ, սակայն անդաստիարակ լինելով, կարող չէ ընդ երկար դոհացուցիչ կերպիւ պաշտօնավարել մի եւ նոյն տեղոյն մէջ։ Նորա ունկնդիրք կը զգան, եւ ինքն եւս կը զգայ թէ փոփոխութեան պէտք կայ։ Նոր դաշտի մը մէջ նա կրնար աշխատիլ արդիւնաւորապէս, սակայն որովհետեւ իրեն յարմար յաջորդ չկայ, նա կը հարկադրի մնալ, զգալով հանդերձ թէ իւր պաշտօնավարութիւնն անդ ոչ եւս է օգտակար։

Չենք ուզեր պարագայ տեղ ազմուկ յարուցանողներ ըլլալ, ոչ ալ կ'ուզենք չափազանցել իրողութիւնները։ Սակայն ճշմարտութիւնը խօսած կ'ըլլանք եթէ ըսենք որ հո-

վիւններու եւ քարոզիչներու նուազութիւնը արդէն կարի ուշադրաւ իրողութիւն մ'է, եւ կը սպառնայ ընդ հուպ ունենալ ծանրակշիռ հետեւանքներ։ Մեր լաւագոյն քարոզիչներէն բազումը հեռի չեն ծերութեան հասակէն։ Նոքա տակաւին կ'աշխատին եռանդեամբ եւ արդիւնաւորապէս, սակայն նոցա մազեր սկսած են տլեւորիլ, եւ նոքա ոչ միայն են զաւակայ հայրեր, այլ ունին թոռներ իսկ։ Հարկ չէ մատնանիչ ընել այս ինչ կամ այն ինչ պաշտօնեայ եղբայրը եւ ըսել թէ նա ծերանալու վրայ է։ Իրողութիւնն յայտնի է ամենուն։ Պէպէքի Աստուածաբանական ձեւմտարին աշակերտներէն ոչ մին այժմ է երիտասարդ, թէպէտ անոնցմէ ոմանք առողջ եւ կորովի են եւ կը յուսանք թէ տակաւին քառորդ դար մը եւս պիտի կարենան աշխատիլ իրենց ընտրած գործին մէջ։ Մարաշի, Խարբերդի եւ Մարսուանի Աստուածաբանական ձեւմտարանաց նախկին ընթացաւարտներէն ոմանք թերեւս թոյլ պիտի տան մեզ ըսել թէ իրենք ծերանալու վրայ են, եթէ մենք եւս թոյլ տանք իրենց ընել նոյն գիտողութիւնը մեր անձին նկատմամբ։ Արդ, երբ Տէրը կոչէ զանոնք երկնային բարձրագոյն ծառայութեան, ո՞վ պիտի յաջորդէ նոցա։ Մեր Աստուածաբանական ձեւմտարանք կը պատրաստեն պաշտօնեայնեք, բայց սոքա թուով չեն բաւական։

Միայն դաս մը անձինք կան որք կրնան լցունել նոր մշակներու համար զգացուած այս պէտքը։ Պաշտօնէութեան կը հրաւիրուին մասնաւորապէս, ոչ թէ ծերերը եւ միջահասակները, այլ բարոյական եւ իմացական հարկաւոր պատրաստութիւնն ունեցող երիտասարդները։ Կը վախճանք թէ այս կարգի երիտասարդներէ շատեր չեն լսեր այս հրաւեր, որ իրենց կ'ուղղուի բարձրաձայն նոյն ինքն իրենց Տէրով ու Վարդապետին կողմէ։ Մեր գոլէճներուն Քրիստոնեայ ընթացաւարտներէն քիչերը կը մտնեն Աւետարանի պաշտօնէութեան մէջ։ Նոքա կ'ըսեն թէ իրենց ծախիւք դաստիարակուած են, եւ թէ իրաւունք ունին ընտրելու իրենց զբաղումը։ Եւ արդարեւ լոկ մարդկային տեսակէտէն նայելով նոքա ազատ են իրենց արուեստին կամ գործին ընտրութեան մէջ։ Եթէ նոքա երթան Եւրոպա կամ Ամերիկա, կամ եթէ հետեւին Աւետարանի պաշտօնէութեան դուրս ուրիշ կոչման մը, զրոյս չեն ըլլար ու եւ խոստում, եւ ոչ ոք կրնայ ամբաստանել զանոնք թէ անվաշել ընթացք ունեցած են։ Աղէկ չէ որ ոք դաստիարակութեան համար իւր ունեցած բուռն բաղձանքէն մղուելով՝ խոստանայ մտնել Աւետարանի պաշտօնէութեան մէջ, եւ յետոյ իւր խոստում չգրծելու համար աւամայ հարկադրի լինել եկեղեցւոյ պաշտօնեայ։ Մարդ պէտք է որ իւր ազատ կամքով ընտրէ մտնել այս սրբազան ծառայութեան մէջ։ Այսու հանդերձ, թէպէտ Քրիստոնեայ ուսանողներ, հանգիստաւոր խոստում տուած չլինելով, ազատ են Աւետարանի պաշտօնէութեան մէջ մտնել կամ չմտնել, սակայն, ո՞չ ապաքէն Քրիստոս այս պարտականութիւնը կը դնէ անոնցմէ ոմանց վրայ։ Ի պաշտօնէութիւն կոչումը տեղի չունենար լսելի ձայնիւ, կամ Աստուծոյ կոմաց գերբնական արտայայտութեան միջոցաւ։ Քարոզիչներու եւ հովիւներու պէտքը յոյժ մեծ է։ Աւետարանին գործը կը տկարանայ։ Եւ պաշտօնէից այս նուազութեան պատճառաւ անմահ հոգիներ կը մնան անխնամ։ Ուրեմն, ըստ մեզ, ամէն դաստիարակեալ երիտասարդ, եւ

ամեն երկատարող որ կարող է ստանալ
գաստարարակութիւն մը, պէտք է հարցունէ
իւրովի թէ արդեօք է-ր պարտականութիւնը
չէ՞ քարոզիչ ըլլալ, թէ ինքզինք Քրիստոսի
ծառայ կը համարի, թող ջանայ համակերպիլ
Նորա կամայ իւր զըզման կամ արուես-
տին ընտրութեան մէջ, կը վախճանք թէ
գաստարարակալ բազմաթիւ երկատարողներ
մինչեւ իսկ չեն յուզեր այս խնդիր իրենց
մօտը մէջ, Նոքա թոյլ պիտի չտային որ ի-
րենց սպասաւորն ընտրէր իւր ընկեր գործն
առանց խորհրդակցելու իրենց հետ, եւ սա-
կայն իրենք կ'ընտրեն իրենց կենաց ասպա-
րէզն առանց խորհուրդ հարցունելու այն է-
ակին զոր կը կոչեն իրենց Տէրը: Ինչպէս
կրնայ ոք խնդրել հունձքին Տէրովմէն որ
մշակներ հանէ իւր հունձքին, մինչ թէպէտ
ինք ունի իրեն յատուկ մանգող մը զոր
կարող է սրել, եւ սակայն կը մերժէ մանել
արար:

Թերեւս երկատարողք առարկեն թէ Աւե-
տարանի պաշտօնեայք չունին ապագայ: Եւ-
թադրենք թէ, երբ Քրիստոս ըսաւ Պօղոսի.
«Ես քեզ հեռաւոր հեթանոսներուն պիտի
զրկեմ», Առաքելը պատասխանէր. «Տէր,
չեմ կրնար երթալ, վասն զի հեթանոսներն
աւետարանելու գործը չունին ապագայ»: Սոյն
գործին ապագայն էր ձեռն, բանտարկու-
թիւն, հալածանք եւ մարտիրոսութիւն: Սա-
կայն այս նեղութեանց դառնութիւնը Պօղոսի
համար վերջացած է երկար առնելի լի վեր, եւ
նա այժմ կը վայելէ ուրիշ եւ յաւիտեանական ա-
պագայ մը: Ո՞չ ապաքէն Պօղոս այժմ կատարե-
լապէս ուրախ է Աւետարանի պաշտօնէութեան
մէջ մտած լինելուն համար: Եւ, դուք, երկատա-
րողք, որ կը հաւատաք Սուրբ Գրոց, չէ՞ք
կարծեր թէ նա լիովին վարձատրուած է:
Սոյն սրբազան կոչում ունի նոյն յաւիտեանա-
կան ապագայն զոր ունէր յայժմ. եւ թէ-
պէտ երկրաւոր կարճ ապագայն չէ գերծ
զրկումներէ եւ զոհողութիւններէ, սակայն
այս նեղութիւնք շատ աւելի նուազ են
այսօր քան որչափ էին Պօղոսի օրերը:

Կը խնդրեմ ամեն երկատարողէ, որոյ առ-
ջեւ կ'եննէ պարտականութեան այս խնդիր,
որ անկեղծօրէն իւր անձին ուղղէ սա հար-
ցումը. «Յօժար եմ զՏէր Յիսուս Քրիստոս
համարիլ իմ գործատէրս, եւ Անկէ սպասել
իմ աշխատութեանս վարձքը»: Բազմաց հա-
մար այս է բուն խնդիրը:

ՍԻՐՈՒՆ ԹԻՉՆԱԿ

Սիրուն թռչնակ,

Ահ, երջանիկ ծիծեռնակ,
Երբ կը լսեմ քո սուր ճիչեր,
Սրտէս ինչեւ կ'անցնին ինչեր:

Ահ, ծիծեռնակ,

Երբեք ես ալ թռչնակ,
Քեզ պէս թռիլ թռչալ անհոգ
Երգել սիրել գիտել լուկ:

Սիրուն թռչնակ,

Ալ անցաւ այն ժամանակ.
Ալ թեւ չունիմ ու կը սողամ,
Երգելու տեղ լուռ կը մնամ:

Ալ չունիմ, ոհ,

Ո՛չ խօսք ո՛չ ձայն, միայն խոհ.
Հոտ, գոյն չունիմ, ա՛լ չեմ ծաղիկ,
Փայլ, փողի չունիմ, ալ չեմ աստղիկ:

Սիրուն թռչնակ,

Ալ էակ մ'եմ տարօր'նակ,
Կը նուազիմ ի մի ակնարկ,
Շողիմանամ ժպտի մը տակ:

Սիրուն թռչնակ,

Արդեօք ես եմ, ես միտակ.
Որ երկրի վրայ սոսկ մի ստուեր
Իսկ ճաճանչ մ'եմ երկրէս ի վեր:

Սիրուն թռչնակ,

Գիտեմ մարդ մը այս գունակ.
Որ քուն չունի՝ երազ ունի,
Յաւ չը գիտեր ու կը հատնի:

Սիրուն թռչնակ,

Տեսա՞ր ոք ինձ նմանակ,
Որ նուրբ վտիտ մոմ մի է ճիշտ,
Ու կը վառուի կը հալի միշտ:

Ինչո՞ւ, գիտե՞ս,

Կու լամ շաղի մը ի տես,
Ծիւղի մը հետ կը դողդոջեմ,
Տերեւոց հետ կը հառաչեմ:

Մերթ հրդեհ մ'եմ

Կամ մղեղ մը հողմոց դէմ.
Մերթ չի՞թ մը ցօղ զիս կը թաղէ
Մերթ տիեզերքն ալ ինձ նեղ է:

Ո՛ւր, թռչնակ, ո՛ւր,

Ինձ թռիչ մը, ոհ, թռիչ մը տուր,
Որ սրանամ մինչեւ ի ծոց
Արշալուստին ճաճանչագօծ:

Գուցէ եւ նա

Ինձ հրդեհ թեւեր տայ,
Թռչիմ՝ ուր սէրն չը տար վէրք, խոց,
Ուր՝ գեղեցիկն չունի հուր, բոց:
Նիկոմիդիա Ա. Կ. ՊԵՏԻՊԵԱՆ

ՎԱՂԱՄԻ ՊԱՏԱՐԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ
(Զ. Բ. Ա. Ո. Տարեւել)

Իսլանտացոց Սակա կոչուած հին գիր-
քերը կ'ընծայեն տպացոյց թէ Ամերիկեան
ցամաքը գաղթած էին Սքանտինավիացիք
կանուխ՝ տասներորդ դարուն: Այս գիր-
քերը եւ երգեր որոց վրայ հիմնեալ է
Սքանտինավիական հին պատմութիւնը, եւ
որք կը պարունակեն Ամերիկայի պատմու-
թիւնը ի ձեռն Նորմանտացոց, ի սկզբան
բերան կը սորվէին տեղւոյն բնիկք, եւ այս
բերանացի, այսինքն անգիր աւանդութիւնք
յետոյ ի գիր անցան: Երկոտասներորդ
դարուն սկիզբն էր, երբ Իսլանտացիք ըն-
տանեցան Լատին գրչութեան, եւ այն ա-
ւանդութիւնք ի գիր արձանագրեցան: Յամբն
1650 յիսլանտիա գտնուած ձեռագիրք կը
պատմեն ի կրիւնականութիւն 986ին Իսլանտացի
էրիք Ռէտի առաջնորդութեամբ տեղի ու-
նեցած արշաւանքի մը վրայ: Նորա որ-
դին Լիէֆ, որ կ'ընկերանար նմա, իւր հետ
առնելով երեսունհինգ նաւազներ, ճամբայ
ելաւ ընել ուրիշ ծովային երկրախոյզ ուղե-
ւորութիւն մը: Ժամանակէ մը ետքը անոնք
եկան անտառախիտ երկիր մը կրիւնականութեան
դէպ ի հարաւային արեւմուտք, ուր ցերեկը
եւ գիշերը կը թուէր աւելի հաւասար քան ի
կրիւնականութեան եւ յիսլանտիա: Լիէֆ եւ իւր
ընկերք այս նորապիտ երկրին մէջ կարճ
ժամանակ մնալէ ետքը դարձան կրիւնա-
տիա, եւ այս ուղեւորութեան համբաւը քա-
ջալերեց Լիէֆի եղբայրը, գիւրդուտ, նոյն
նաւով ճամբայ ելլել 1002ին՝ երթալ նոր
գտնուած այն երկիրը որում տրուած էր
Վինլանտ, այսինքն Երկիր Գինեոյ անուան:
Թորուտ եւ իւր ընկեր նաւաղք ապահով
հասան հոն, ձմեռն անցուցին Լիէֆի կանգ-
նած խրճիթներուն մէջ: Գարնան՝ խուզար-
կեց նա երկրին արեւմտեան ծովագերքը, եւ
գտաւ որ երկրին էր ոչ միայն հրապուրիչ,
այլ եւ հարուստ այգեստանովք եւ անտառ-

ներով: Հոն չտեսաւ նշաններ մարդկային
բնակութեանց ոչ ալ դտաւ անասնոց որչեր:
Այնուհետեւ նաւարկելով դէպ արեւելք՝ հան-
դիպեցան զլուսի մը որոյ աւազուտ ափանց
վրայ ելան ցամաք: Անցնելով ասկէ անդին,
զարմացմամբ տեսան մորթերէ շինուած երեք
նաւակներ մասամբ թաղուած՝ աւազին մէջ,
որոց ներքեւ ինը մարդիկ պահուած կը կե-
նային: ասոնցմէ ութը ձերբակալուեցան եւ
սպանուեցան եւ մին փախաւ: Աւելի յե-
տոյ այս Նորմանտացոց վրայ յարձակեցան
Եսկիմացիք, որոցմէ էին հաւանականապէս
այն սպանեալ ութ անձինք: Թորուտ
կռուոյն մէջ մահու չափ վիրաւորուելով
թաղուեցաւ հրուանդանին վրայ ուր ինկաւ:
Իւր ընկերք վերստին դարձան կրիւնականութեան
հարուստ ատաղձով:

Սակայք կը յիշեն նաեւ ուրիշ արշաւանք
մի եւս ընդ առաջնորդութեամբ Թորֆին
Քարլսֆիւլ, որոյ հետ ընկերացած էին վաթ-
սուն արք եւ հինգ կանայք: Ասոնք նաւար-
կելով Իսլանտիայէ դէպ ի հարաւ, հասան
այն տեղն ուր Լիէֆ կանգնած էր իւր խր-
ճիթները: Հետ բերուած կովբըր եւ ցուլը
ցամաք հանուելէ ետքը որպէս զի արածուէին,
Քարլսֆիւլ հրամայեց իւր մարդոց ծառեր
կտրել եւ ատաղձ պատրաստել որպէս զի
տանէին նաւով: Եւ մինչ անոնք կը զբաղէին
այս գործով, ահա տեսան որ անտառներէն
կ'ելլէին բնիկք: Այնպէս պատահեցաւ որ
բնիկք երեւցան այն տեղ ուր ցուլը կ'արա-
ծուէր: Իսկ սա բնութեամբ վայրագ ըլլալով,
բառաչեց ուժգին եւ յարձակեցաւ անոնց
վրայ որք անմիջապէս ետ քաշուեցան: Բը-
նիկք իրենց հետ ուրիշ ընկերներ ալ առնէ
ետքը դարձեալ երեւցան հոն: Եւ թէպէտ
անկարող էին խօսիլ այն Նորմանտացոց հետ,
սակայն նշաններու միջոցաւ կրցին հասկցու-
նել իրենց միտքը եւ յաջողեցան կենդանեաց
մուշտակներ տալով Նորմանտացոց՝ ասոնցմէ
առնուլ փոխարէն այնպիսի ապրանքներ զորս
սքա կ'ուզէին ծախել: Մինչ բնիկք քաշ-
ուած էին, Քարլսֆիւլ զօրաւոր փայտեղէն
պատուար քաշել տուաւ իւր խրճիթներուն
չուրջը: այս էր իմաստուն նախադրուելութիւն,
վասն զի քիչ ետքը վերստին դարձան բնիկք:
տեղի ունեցաւ կատաղի կռիւ մը յորում ին-
կան Եսկիմացիներէն շատեր: Իսլանտացիք
չուտով ձանձրանալով այսպիսի օտար երկրի
մը մէջ բնակելէն եւ յաճախ նշաւակ լինելով
բնիկներուն յարձակմանց, դարձան դարձան
կրիւնականութեան: Երրորդ արշաւանքը տեղի
ունեցաւ յամին 1011 առաջնորդութեամբ
Յարլախսայի, Էրիք Ռէտի դստեր, որոյ հետ
ընկերացած էին 200 Իսլանտացի վաճառա-
կանք, բայց որովհետեւ ուրիշ նոր խուզար-
կութիւնք չկատարուեցան, նոր տեղեկու-
թիւնք ձեռք չբերուեցան:

Այսպէս կը ծանօթանանք Իսլանտիոյ պատ-
մութեան՝ եւ այն առթիւ նաեւ Արեւմտեան
կիսագունտին ինչ ինչ մասանց Իսլանտացոց
Սականերուն միջոցաւ:

Քրիստոսիորդ Գոլոմպոսի Արեւմտեան Հընդ-
կոստանի գիւտը 1492ին, թերեւս էր ար-
դիւնք անոր մի հանդիպման յիսլանտիա
1477ին, որ ասան Իսլանտացոց այն հին
դրուածներէն տեղեկացաւ թէ անձանթ
երկրներ գտնուած էին կրիւնականութեան եւ
Իսլանտիոյ հարաւային արեւմտեան կողմը:

ԼԱՐԱՍԱՂԱՅԻ ՄԸ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
(Ճ. Յ. ՊԵՏԻՊԵԱՆ)

Լարախաղացը (հանապա) նման բանաստեղ-
ծի՝ կը ծնանի եւ ոչ կը լինի: Ես ինքն չեւա-

նի վրայ քաղել սկսայ երբ էի չորս տարեկան միայն. եւ ութ տարեկան հասակին մէջ մասնաւոր հանդէս մը ըրի բարձր չուանի վրայ Թուրքիոյ թաղաւորին առջեւ: Անտարակոյս սովորական բան մըն է կրկէսի աշակերտաց՝ սորվիլ լարախաղացութիւն իրենց միւս վարժութեանց հետ միասին: Բայց անոնց մէջ միայն քիչեր երբեք կ'անցնին արհեստին նախնական սկզբունքներէն անդին: Ուսուցանելու սովորական կերպն է աշակերտին քաղել առ ինքն իր տախտակի մը վրայէն որոյ լայնքը օր ըստ օրէ կը պակսեցուի մինչեւ որ հազիւ թանձր ըլլայ քան հասարակ չուան մը: Այս կերպով կ'ուսուցուի թէ ինչպէս կենալու է, ինչպէս վայելուչ դիրք ունենալու է, եւ հոսկ ուրեմն աշակերտը կը հանուի նոյն իսկ լարին վրայ: Շատ անգամ հարցուած է ինձ թէ ինչ զգացում կ'ունենամ մինչ կը քաղեմ լարին վրայ. բայց եթէ այդպիսի հարցմամբ մը կ'ուզուի իմանալ թէ արդեօք ես կը զգամ երկիւղ կամ սոսկում, պարտիմ պատասխանել որոշակի, Ոչ երբեք: Երբ կը քաղեմ լարին վրայ, տառն եւ ութ կամ քսան ոտք դէպ յառաջ կը նայիմ, եւ մեղմով կը սուրեմ եղանակ մը կամ երգի մը մէկ մասը իմ այն ժամանակ ունեցած ճաշակիս համեմատ: Նաեւ անայլալակ կը համաձայնեցունեմ ոտքերուս քայլերը եւ շարժումները հնչեցող նուագարանաց ձայնին, եւ այսպէս դարձանայի կերպով օգնութիւն կը գտնեմ պահել հաւասարակշռութիւնս: Իմ եւ հաւասարակշռիչ ձողին ծանրութիւնը չէ նուազ քան երկու հարիւր երեսուն լիտր (իւր 80 քաշ), որով հարկաւ լարը մեծապէս կը կախուի, եւ այս բանն է մին այն մեծ գոնարութեանց որոց կը բախինք մեր հաւասարակշռութիւնը պահելու ժամանակ: Առաւել կ'ընտրեմ բացօթեայ տեղ մը. վասն զի սրբաշի կամ թատրոնի մը մէջ, մինչեւ անգամ եթէ անոնք ընդարձակ ըլլան իսկ, յոյժ անհաճոյ է չնչել ապականեալ օդը որ կը զգտնուի այն բարձրութեան մէջ ուր միշտ պրկուած է լարս:

Չարդիս եւ քնաւ նախապէս վարժութիւն չեմ ընել, եւ մինչեւ անգամ իմ գոնարագոյն խաղերս, որպիսի են թաւալը որ գտնուի (ֆլեյտա ֆլեյտ) աթոռի մը վրայ որ կը գրուի լարին երկայնքին մէջտեղը, եւ իմ ոտուրներս անոր միւս կողմը դնել, սովորաբար կը կատարուին առանց կանխաւ մտածելու, ճիշդ ինչպէս որ կամքս ուղէ այն միջոցին: Այս կը կարողացունէ զիս առանց մասնաւոր ջանք մը ընելու փոխել իմ յատակագիծս իւրաքանչիւր խաղի մէջ, եւ այսպէս խաղերն ինձ միօրինակ եւ ձանձրալի չէին թուել: Կրնամ մնալ տարի մը կամ աւելի երկար ժամանակ անգամ առանց երբեք լարի վրայ կոխելու, եւ յետոյ երթալ կոխել անոր վրայ այնպէս ապահով՝ իբր թէ շարունակ խաղացած ըլլայի լարի վրայ: Իբրեւ օրինակ մը՝ ցուցնելու համար թէ ես ինչպէս քիչ վարժութեան պէտք ունիմ նոր խաղ մը կատարելու համար, կրնամ յիշել հոս հեծելանուոյս պարագան: Քանի մը տարիներ առաջ երբ հեծելանիւք նորութիւն էին, փափաք մը եկաւ վրաս որ գործածեմ հատ մը իմ խաղերուս մէջ, եւ ըստ այսմ ապսպրեցի հեծելանիւք մը մասնաւոր հրահանգ տալով արհեստագիտին որ անիւներն իրենց շուրջ ունենան խոռոչ մը լարին յարմար, բայց միւս մասերն ըլլան ճիշդ ուրիշ հեծելանիւքերու պէս: Պատուիրեցի անոր որ զրկէ ինձ զայն խաղի սկսելէս քիչ մը

առաջ, որպէս զի կարող ըլլայի անգամ մը լիորձել զայն, բայց հեծելանիւք ճիշդ այն ժամանակ հասաւ ինձ երբ կը պատրաստուէի երեւնալ հանդիսականաց: Փոքրիկ տղի մը նոր խաղալիկի մը համար ուրախացածին չափ ուրախացայ, եւ իսկոյն անոր վրայ նետուելով յաջողութեամբ խաղեր կատարեցի հանդիսատեսաց մեծ բազմութեան առջեւ, որք թերեւս կը կարծէին թէ ամիսներով վարժութիւն ըրած էի հեծելանուով:

Ես քնաւ չեմ առնուր գրգռիչ ըմպելի եւն, լարին վրայ ելլելէ առաջ, եւ ոչ իսկ մասնաւոր աշխատութիւն կու տամ զիս բարեւթ վիճակի մէջ պահելու համար: Ծառաս խնամով կը շփեմ մարմինս վերէն վար երբ կ'աւարտեմ խաղերս, այնուհետեւ կ'առնում թեթեւ ուտեստ մը: Ուրիշ ատեններ պարզ եւ կանոնաւոր կ'ուպրիմ, լոկ զգուշանալով դժուարամարս կերակուրներէ խաղերուս սկսելէ քիչ առաջ: Հոսկ ուրեմն, սա կրնամ ըսել թէ ես աւելի կ'ընտրեմ կոտորել իմ խաղերս առանց ուռիւն տարածուելու առջեւս: Ինձ այնպէս կը թուի թէ այդ բանը ընդհակառակն ինձ երկիւղ կ'ազդէ այն վտանգին դէմ որոյ իբր դարձան կամ իբր նախազգուշական միջոց կը տնօրինուի:

Ես ինքն երկիւղ չեմ զգար, բայց կը վախնամ թէ շատ անձինք զորս իմ կռնակս կը կրեմ լարին վրայ գտնուած ժամանակս, քիչ մը վրդուլուած են բաց անոնցմէ որ իմ սեփական օգնականներս են: Իրօք անոնց համար աւելի երկիւղալի բան չկայ աշխարհիս մէջ: Անոնց բոլոր ընելիքն է նստիլ կատարելապէս հանդարտ եւ անշարժ, զգուշանալով որ շատ չսեղմեն իրենց ձեռքերով իմ պարանոցս, եւ մնացածն ինձ թողուր: Երբ առաջին անգամ որ եւ իցէ անձ մը կռնակս առած կը քայլեմ լարին վրայ, շարունակ կը խօսիմ անոր հետ ու եւ է հասարակ նիւթոց վրայով որոց վրայ կրնամ խորհիլ այն միջոցին, եւ կը ջանամ այս կերպով թեթեւցունել անոր տաղնապը, եւ միշտ կը զգուշացունեմ զնա վար նայելէ մինչ կը գտնուինք օդին մէջ: Այսու տակնայինն նա քնաւ չերեւիր հանդարտ, եւ միշտ կը նշմարեմ ազատուելու իղձ եւ տապալարանք մը անոր վրայ երբ կը հասնինք լարին ծայրը եւ բեմին քով: Աւելի քան մի անգամ աղաղակած է եղկելին, «Ո՛հ եւս»:

Նիակարայի Զրվէժին վրայ իմ քաջածառութ անոցս անտարակոյս ահ ու սարսափ ազդեց այն անձանց զորս կը կրէի կռնակս, եւ ինձ համար կենացս մէջ պատահած նշանաւոր դէպքերէն մին էր այն: Ես այն ատեն հոսանքին վրայ իբր հարիւր յիսուն ոտք բարձր կը գտնուէի, եւ պիտի քալէի իբր հաղար երկու հարիւր ոտք երկայն լարի վրայ: Յամին 1858 համարս ելայ երթալ Նիակարայի Զրվէժը նպատակ ունենալով հասնալ թէ արդեօք հնա՞ր էր անցնիլ ահոր մէկ եզրէն միւսը: Գտայ թէ հնար էր, եւ որոշեցի ի գործ դնել խորհածս, բայց ստիպուեցայ չաճապարել վասն զի անգին քանակութեամբ սառ եւ ձիւն կը գտնուէր հոսանքին երկու եզրաց վրայ եւս: Ուստի կարող չեղայ կատարել առաջին խաղս Նիակարայի Զրվէժին վրայ քթանէ պարանով մինչեւ Յունիս 30, 1859: Նոյն իսկ պարանը կամ լարը տարբեր էր այժմու գործածածներէս: Բոլորովին քթանէ չինուած էր այն, թանձրութիւնն էր իբր երեք մասնաչափ, եւ իւր տեղերը հաստատուեցաւ մեքենադիտական ճիշդ սկզբամբ: Լարը ելաւ քանի մը հաղար տուրի ծախքով, եւ իբր

երկու տարի իւր տեղը մնաց այնպէս պրկուեալ: Երբ առաջին անգամ հանդէս ըրի, քիչ յուզում յառաջ չեկաւ: Յատուկ այս առթիւ կառախումբ կ'ընթանային երկաթուղեաց վրայ, որոց կարգէն էին Նիւ Եորք Սէնթ Րըլ, Կրէյթ Ուէսթըրն եւ Կրէնտ Թըրնք օվ Քանատա: Բաց յայտանէ Զրվէժին երկու եզրերը կառուցուած իբր կէս մղոն երկայնութեամբ անգին շինուածոց մէջ լեցուն էին հանդիսատեսներ: Ես շարունակեցի կատարել խաղերս մինչեւ 1860, երբ ոտքերս երկայն փայտեր անցուցած անցայ Զրվէժէն՝ լարին վրայէն քալելով ի ներկայութեան Ուէյլսի Իշխանին որ այն միջոցին իւր յիշատակելի ուղեւորութիւնը կը կատարէր Միացեալ Նահանգաց եւ Քանատայի մէջէ: Լուսանկարս հանուեցաւ մինչ անշարժ կը կանգնէի լարին կեդրոնը, եւ յայտնի է թէ այն օրերը լուսանկար հանելու գործողութիւնը կարճ չէր տւեր: Քալած եմ լարին վրայ Զրվէժին մէկ եզրէն դէպ ի միւսը՝ փաթթուած ըլլալով վերմակներէ շինուած պարկի մէջ, ձեռաց միանիւ սալ մը անցուցած եմ անիւր լարին վրայ թաւալելով, թաւալը շարժումներ ըրած եմ, կերակուր եխած եմ, եւ, ինչպէս վերն ըսի, կռնակս մարդ մը առած՝ լարին վրայէն քալած եմ:

ԵԶՒՏԻՔ ԿԱՍ ԳԻՒՍՊԱՇՏՔ

Գերմաներէնէ թարգմանուած հետաքայ յօդուած կը պարունակէ նորանոր տեղեկութիւններ նկատմամբ այն ազգի որոյ վրայ վերջերս մեր թղթակիցներէն մին գրեց երկու յօդուածներ:

Եզիպիներուն ազգային մեծագոյն սրբաւայրն է «Շէյխ Ատի», ուր կը կարծուի թէ թաղուած է նոցա կրօնին հիմնադիրը: Եզիպիներուն նուիրական գիրքը որ ժամանակ մը պահուած մնաց ի Շէյխ Ատի, հաւանականաբար տասներորդ դարուն վերջերը գրուեցաւ բաւական մաքուր Արաբերէնով՝ ձեռամբ Հասան էլ Պէսրիի, Շէյխ Ատիի աշակերտին: Այդ ժամանակէն ի վեր գոյութիւն ունի այս մատենին միակ օրինակը, որ կը բաժնուի երկու մասի: Առաջին մասը կը պարունակէ արարչագործութեան պատմութիւնը, որ ուրեք ուրեք կը համաձայնի Աստուածաշունչի պատմութեան. նոյն մասին մէջ կան նաեւ Եզիպիներուն ծագման, եւ յետոյ նոցա պատահած դէպքերուն նկատմամբ տեղեկութիւններ յորս կը գտնուին բազմաթիւ ժամանակագրական վրիպակներ, եւ այլ սխալներ: Երկրորդ մասը, — որ հաւանականաբար աւելի նոր ժամանակի գործ է, վասն զի կը պարունակէ այլ եւ այլ տեսակ ձեռագրեր, — կը բացատրէ վարդապետութիւններ, կանոններ, եւ արարողութիւններ: Սոյն հետաքրքրաշարժ մատենն հետագայ կերպով կը պատմէ արարչագործութիւնը եւ Մէլէքի Թաուսի ծագումը:

Յառաջ քան արարչագործութիւն՝ խաւար կը տիրէր ամէն կողմ, եւ գերագոյն էակը, ջուրերուն վրայ թափառելէ ձանձրանալով, կը ստեղծէ թութակ մը, որոյ հետ կը զբոսնու քառասուն տարի. սակայն յետոյ զայն րանալով այդ թռչնոյն վրայ, ոտնակոխ ընելով կը սպաննէ զնա: Լեռները եւ հովիտները ծագում կ'առնուն մեռեալ թութակին փետուրներէն: Աստուած ապա վեր բարձրանալով, կը ստեղծէ հաստատութիւնը եւ կը կախէ զայն իր զլուռն մէկ մաղէն: Նոյն կերպով կը ստեղծուի նաեւ դժոխքը: Աստուած յետոյ իւր էութենէն կը ստեղծէ վեց ուրիշ աստուածներ, ճիշդ որպէս կրակի բոց մը

կը բաժնուի քանի մը բոցերու: Այս վեց աստ-
ուածներն են արեգակը, լուսինը, արշալոյսն
եւ վերջալոյսն, առաւօտեան աստղը, մնացեալ
աստղերը, եւ եօթը մոլորակները: Այս աստ-
ուածներուն իւրաքանչիւրն իրեն համար կը
ստեղծէ մատակ ձի մը՝ անով հաստատու-
թեան ամէն կողմը շրջելու համար: Աստ-
ուածներն իրարու հետ կը խօսին Գրգերէն,
որ զրախտին լեզուն է, եւ լեզուներուն թա-
ղաւորը: Եօթն աստուածք միատեղ կը
ստեղծեն հրեշտակները: Այնպէս կը պատա-
հի որ առաջին աստուածին ստեղծած հրեշ-
տակը կ'ապստամբի իւր տէրոջ դէմ, եւ
իւր այդ յանցանքին համար կը ձգուի դժոխք:
Ապստամբ հրեշտակն իսկոյն կը սկսի ողբ եւ
կոծ ընել, եւ խոստովանի իւր յանցանք-
ներն, եւ եօթը հազար տարի շարունակա-
բար լալով, իւր արտասուքով կը լեցունէ
հողէ եօթը մեծ կտրասներ: Վերջապէս ու-
մենաբարի եւ ողորմած Աստուածը կը զթայ
անոր վրայ, եւ զանկայ դարձեալ կ'ընդունի
ի դրախտն: Այս հրեշտակ յետոյ իւր բարի
գործերով ամենաբարի կը գերազանցէ միւս հրեշ-
տակները որ Աստուած ամենէն աւելի կը
սիրէ զնա: Անգամ մը միւս հրեշտակները կը
պախարակեն զնա, յիշելով նորա մեղքը եւ
կրած պատիժը: Աստուած լսելով զայս կը
բարկանայ եւ կ'ըսէ. «Ով որ վշտացունէ այս
փոքրիկն այդ տեսակ խօսքերով, պիտի անի-
ծուի. արարածը պէտք չէ ամօթանալ ընէ
զնա, որուն ներած է Արարիչը»: Ասոր
վրայ Աստուած ամենուն վրայ տէր եւ
իշխան կը կարգէ այս հրեշտակը, եւ նմա
Մէլէքի թառու անունը տալով կը միացունէ
զնա իւր անձին եւ գոյութեան հետ, որպէս
կը միանան երկու բոցեր: Մէլէքի թառուսի
արտասուքով լեցուն եօթը կարասները պի-
տի պահուին մինչեւ որ Շէյխ Ատի, կա-
տարելով երկրի վրայ իւր ունեցած պաշտօ-
նը, վերադառնայ յերկինս. յայնմամբ այդ ար-
տասուք պիտի գործածուի մարելու դժոխքին
կրակները:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՅ ԱՐԺԵՔԸ
(Բր. Ֆ. Ա. Հարթ)

Աշխարհի երկաթուղիք զարգիս կ'արժեն
25է մինչեւ 30 հազար միլիոն տոլար: Այս
գումար հաւանականաբար կը ներկայացունէ
քաղաքակիրթ ազգաց բովանդակ հարստու-
թեան մէկ տաճարորդը, եւ նոցա շահա-
գործեալ զրամագլխոց եթէ ոչ մէկ երրորդը
գէթ մէկ չորրորդը: Ստոյգ չգիտցուիր թէ
տարազագործական ճարտարութեանց վերա-
բերեալ մեքենայից եւ անշարժ կալուածոց
արժէքը այդ գումարին կը հաւասարի՝ թէ
ոչ, Բոլոր զրամատանց զրամագլխից յոյժ
աննշան է բաղդատմամբ երկաթուղեաց ար-
ժէքին հետ: Աշխարհի վրայ գտնուած ամէն
տեսակ զրամները — ոսկի, արծաթ եւ
թուղթ — պիտի բաւեն զնելու բոլոր եր-
կաթուղեաց միայն մէկ երրորդը: Սակայն
այս իրողութեամբ չենք կրնար երբեք չա-
փել երկաթուղեաց բովանդակ կարեւորու-
թիւնը ճարտարագործութեան արդի զրու-
թեան մէջ: Այսօր վաճառականութեան մե-
թոտներն առմամբ մը ուղղակի արդիւնք են
փոխադրութեան զարգացեալ միջոցներու:
Երկաթուղեաց չնորհիւ տարազագործական
մեծ հաստատութիւններ աշխարհի հրապա-
րակները կը զրկեն իրենց արտադրութիւն-
ները. մեծ քաղաքներ կ'ընդունին իրենց ու-
տեստի վերաբերեալ նիւթերը, բերել տալով
զայնս, եթէ հարկ լինի, հարկւաւոր կամ
հազարաւոր մղոն հեռի տեղերէ: Եւ այսպէս

երկաթուղին որ կը նպաստէ զրամագլխոց
կեդրոնացման, նոյն ինքն է այս կեդրոնաց-
ման լուսազոյն օրինակը: Արդի վաճառակա-
նութեան որոշիչ գրեթէ մէկ մի յատկանիշ,
թէ՛ լաւ եւ թէ՛ յոռի, երկաթուղեայ պատ-
մութեան մէջ կը գտնէ իւր զլիսաւոր պատ-
ճառը եւ մի եւ նոյն ատեն իւր լիովն զար-
գացումը:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ Ի ՍԵՖԱՍՏԻԱ

(«Գանձ» փոխուած են ժամանակքս)

Մի վաղեմի անցեալի մէջ, յոր չէ՛ հնար
առանց սոսկալոյ նալի, Սեքստացի օրիոր-
դին համար մի հրաշք կը թուէր հասարակ
ընթերցում գիտնալն. կարգալն ամօթ կը
համարուէր իգական սեռին համար. անհնար
էր գտնել ամբողջ քաղաքին մէջ մի հաս-
տատութիւն որ սեպհականութեամբ լինէր աղջ-
կանց կրթութեան: Բաւական տարիքոտ
կանայք կը պատմէին թէ իրենց մայրեր կը
զրկէին զիրենք, երբ տակաւին փոքրիկ էին,
դրացեայ մի տունը, իւր թէ դպրոց, ուր կը
սորվէին կարել, եւ խիստ քիչերն եւս սա-
կաւ ինչ կարգալ, եթէ երբեք իւրեանց յա-
ճախած տան մէջ գտնուէր մէկը որ կարող
լինէր ուսուցանել այս վերջինն: Արդարեւ
սոսկալի բան է տեսնել թէ մի այսպիսի
կարեւոր խնդիր յետին աստիճանի անկարեւ-
ւոր դիրք մը բռնած էր Սեքստացի նման
քաղաքի մը մէջ: Թող ընթերցողը չխորհի
սակայն թէ այժմ այս խնդիր, իգական սեռի
կրթութեան խնդիրը, իւր արժանաւոր դիր-
քը բռնած է աստ, այլ ինչ որ մտադիր եմք
ի յայտ բերել այս յօդուածով՝ է միայն այն
տարբերութիւնն եւ զգալի փոփոխութիւնը՝
որ կայ իւր անցեալին եւ ներկային միջեւ:

Համարելով թէ ինչ որ խօսեցանք վերը
իգական սեռի կրթական անցեալ վիճակին
նկատմամբ, բաւական պիտի լինի ընթերցո-
ղին երեւակայութեան առջեւ ներկայելու
ցաւալի սակայն ճշգրիտ պատկեր մի, պիտի
անցնիմք այժմ մի քանի համառօտ խօսքե-
րով տեղեկագրել իւր ներկայ վիճակը:

Թողով աղջկանց դպրոցներն, պիտի խօ-
սիմք մասնաւորապէս շրջիկ կամ այցելու
վարժուհեաց գործոյն նկատմամբ: Լուս. եղ-
բարք ունին երեք եւ Բող. եղբարք երկու
շրջիկ վարժուհիներ, ընդ ամէնը հինգ, որք
կ'այցելեն 400ի չափ աշակերտաց տուններն:
Այս աշակերտներ չեն փոքրիկ աղջիկներ,
այլ օրիորդներ, հարսներ եւ կեսուրներ եւ
երբեմն մինչեւ իսկ ծեր կիներ. տնա՛ պատ-
կեր մի բոլորովին հակառակ այնմ որ կը
ներկայացուէր անցեալին մէջ:

Ինչ կ'ուսուցանեն այս վարժուհիներ եւ
ինչ կ'ուսանին այս աշակերտուհիներ. պա-
տասխանը յոյժ պարզ է. — Ս. Գիրք: Ս.
Գիրք, այո՛, այն «ձերունի» մատենան, որ
սակայն երկուստեք առիւծի մը ոյժը ունի
տակաւին եւ պիտի ունենայ յաւիտեան, ու-
րուն մահը երազել երջանութիւն էր Վոլ-
դէրի, այն «ձերունի» մատենան է միակ
դասադիրք այս տարբեր հասակէ ուսանող-
ներու ձեռաց մէջ. հարսն ու կեսուր, օրի-
որդն ու ծերունին զայն կ'ուսանին հաւա-
սարապէս: Հասարակութեան փափաքն եւս
փոքր ի շատէ արթնցած է կարգալու մա-
սին. այնպէս որ նշանելի օրիորդի մը լաւ
յատկութիւններն հարցուելու ատեն կը հար-
ցուի այժմ նաեւ թէ կարգալ գիտէ՞ այն
«Ուսումը կը հպարտացնէ Հայ օրիորդը»
այս ձայն շատ կողմերէ կը լսուի եւ չէ

մերժելի իրեւ սխալ. այո՛, սո՛սկ ուսում,
սոսկ մտաւոր կրթութիւն կը հպարտացնէ
եւ կ'ընէ աւելին քան զայս. կը չլսուէ բա-
րոյականին, եւ ընտանեկան շրջանակին մէջ
եւս յաւէտ քանդիչ է քան չինիչ. իսկ դաս-
տիարակութիւն մի որ խարխալ ունի զԱւե-
տարան, է ճշմարիտ դաստիարակութիւն:
Մեր ընտանեկան կեանքը յայնժամ պիտի
բարեօքի միայն, երբ մեր մայրեր լինին Ա-
ւետարանով դաստիարակուած: Դաստիարա-
կել իգական սեռն՝ է դաստիարակել բովան-
դակ մարդկութիւնը. այս խնդիր մահու եւ
կենաց խնդիր է. մի այսպիսի կարեւոր
խնդիր անկարեւոր համարելն մարդկութեան
դէմ թշնամութիւն է: Ուրախալի է տեսնել
թէ մեր մէջ փոքր ի շատէ զգացուած է այս
խնդրոյն կարեւորութիւնը. եւ առ այս
թափուած ճիգեր յոյս կու տան մեզ թէ ընդ
հուպ պիտի ծագէ այն փառաւոր օրուան
արշալոյսը, յորում մայրը պիտի գիտնայ իւր
զաւակին յարգ եւ պիտի զգայ ընտանեկան
խորանի սրբութիւնը, յորում իգական սեռը
պիտի բարձրանայ իւր արժանաւոր աստի-
ճանին եւ պիտի կարողանայ լիապէս կա-
տարել այն դեր, զոր նախախնամութիւնն
յանձնած է իրեն: Շո՛ւտ ծագէ, ո՛վ օրհնեալ
օր:

Սեքստացի S. Մ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ
7/19 Մայիս 1889

ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՍԵՌԵՐՆ ԻՆՉՊԷՍ
ՅԱՌԱՋ ԵԿԱՆ

(Շար. «Աւետիք»-ի 25 թիւէն եւ վերջ)

Ահա համառօտիւ յիշեցինք թէ՛ բարեջըր-
ջութեան եւ թէ՛ արարչագործութեան ի նը-
պաստ յառաջ բերուած փաստերը: Եթէ
զայնս համեմատենք իրարու հետ եւ մեր
խորհրդածութեան նիւթ ընենք, կրնանք
հասնիլ հետագայ եղրակացութեանց:

Նախ. Բարեջըր-Թիւնը ապացուցուած վարդա-
պետութեան հը չէ: Թէպէտ «Յարմարագունին
կելոյ» օրէնքով այժմ գոյ եղող սեռերէն ու-
մանց աճելը եւ զարգանալը եւ ոմանց ի չիք
դառնալը հաւանական է, սակայն կարի անհնար
է այդ նոյն օրէնքով նոր սեռից հոյս-Թիւն եկա-
լալը: Որովհետեւ բարեջըրջութիւնը մեծ
յաջողութեամբ կը մեկնէ կենդանեաց վերա-
բերեալ ոչ սակաւ խնդիրներ, ասկէ չհետեւ-
ւիր թէ բարեջըրջութիւնը ապացուցեալ վար-
դապետութիւն մըն է. վասն զի գոյն վար-
դապետութիւն կարող չէ մեկնել կենդանա-
կան պատմութեան վերաբերեալ աշխարհի:
Նա մասնաւորապէս անոր մէջ կը գտնուին իրո-
ղութիւնք որ յիշեալ վարդապետութեան ան-
նպաստ եւ հակառակ են:

Երկրորդ. Թէպէտ ապացուցուած է թէ
Աստուած ներկայ է կենդանական աշխարհին
մէջ եւ կը հսկէ անոր վրայ, սակայն ցարդ
լիովին հասկցուած չէ թէ ինչպէս գործած է
անոր մէջ: Արարչագործութիւն ընդունողք
բաղում այն է որ կը կարծեն թէ Աստուած
կենդանեաց նոր նոր սեռերն ի գոյութիւն
բերելու ատեն գործածած չէ միջոցներ, եւ
այս գործոյն ժամանակի եւ եղանակի մասին
ինքզինք օրէնքներու ենթարկած չէ, այլ գոր-
ծածած է ըստ հաճոյս կամաց իւրոց: Այս-
պիսի կարծիք մը համաձայն չէ կենդանաբա-
նութեան: Ինչպէս որ այլ եւ այլ գիտութեանց
զարգացմամբ բաւական հասկցուած է թէ
ընթացեալ բոլոր ուրիշ շրջանաց մէջ Աս-
տուծոյ ընդհանուր, անալոյալ օրէնքները
կը գործեն, ոչսպէս նաեւ կենդանական աշ-
խարհին մէջ ըստ բաւականին յայտնած է
Աստուած թէ այդպիսի օրէնքներու ենթա-
կած է զինք: Այնպէս որ հազարապատիկ եւս

հաւանական է Աստուծոյ ի ձեռն միջոցաց եւ որոշ օրէնքներով գործելը քան թէ առանց միջոցաց եւ ըստ հաճոյս կամաց իւրոց: Վաղեմի կենդանեաց ուսումը անտարակոյս զըտած է դէթ մին յիշեալ օրէնքներէն, այսինքն թէ կենդանական կենաց պատմութեան մէջ միշտ տեղի ունեցած է յառաջդիմութիւն մը ստորնագրուէն դէպ ի բարձրագոյնն: Նորնոր սեռեր յերեւան դալուն մէջ Աստուած ընդհանուր կերպով սոյն օրէնքին համեմատ գործած է: Բաց աստի, ըստ բաւականին յայտնի է թէ իրենց ժամանակը լրացնող սեռից երկրիս երեսէն ջնջուած ոչ թէ աստուածածային մասնաւոր հրամանաւ մը եղած է, այլ լնական միջոցներու կիրառութեամբ, այսինքն՝ կրկնային աննպատ լինելովը, թըշնամեաց շատնալովը եւ նման միջոցներով: Արդ, նոր սեռից ի գոյութիւն գալն ինչո՞ւ համար լնական միջոցներու կիրառութեամբ չկրնար ըլլալ: Նոր սեռի մը ի գոյութիւն գալը աւելի զարմանալի եւ աւելի մեծ գործ մը չէ քան որչափ նոր անհատ կենդանայ մը գոյութեան դալն աշխարհիս մէջ: Արդ, մինչ այս վերջինը ամէն օր տեղի կ'ունենայ լնական միջոցներու կիրառութեամբ, ինչո՞ւ համար առաջինն ալ չկրնայ ունենալ տեղի ի ձեռն միջոցաց եւ այս ինչ օրէնքներով: Հնար եւ մանաւանդ հաւանական է որ Աստուած նոր սեռերը յառաջ բերած ըլլայ անոնց նախորդներէն՝ ինչ ինչ լնական գործութիւններու եւ օրէնքներու միջոցաւ: Մեր առարկութիւնն ընդգէմ բարեշրջութեան, անոր համար չէ որ նոր սեռից ի գոյութիւն գալը իբր թէ ըստ հաճոյս գործող Աստուծոյ մը յեղեղուկ կամքին կ'ընծայուի, այլ վստահ թէ «Յարմարագունին կելոյ» օրէնքը չունի կարողութիւն եւ բաւականութիւն ո՛չ նոր սեռեր ի գոյութիւն բերելու եւ ո՛չ վաղեմի կենդանական կեանքին պատմութիւնը յօրինելու: Մենք համամիտ ենք Բարեշրջականաց հետ յայտն թէ Աստուած ինչպէս որ բնութեան ուրիշ շրջանաց մէջ՝ նոյնպէս կենդանական աշխարհին մէջ եւս կը գործէ ընդհանուր հաստատուն օրէնքներով եւ միջոցներով, սակայն զայս կ'ընենք որ յիշեալ օրէնքներն եւ միջոցք տակաւին շատ քիչ հասկցուած են, այնպէս որ կեանքի վերաբերեալ բազում խնդիրք դեռ գաղտնիք մնացած են: Նաեւ անոնցմէ շատերէն կը տարբերին յայտն թէ Աստուած ինչպէս որ իւր զրած օրէնքներուն գերին չէ բնութեան ուրիշ որ եւ իցէ շրջանաց մէջ, նոյնպէս անոնց գերին չէ այս կենդանական աշխարհին մէջ, այլ տղատ է գործելու յարմար դատած ժամանակները իրեն հաճոյ թուած եղանակներով:

Այնթապ Ս. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՁԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԻ
ՀԻՄՆԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆԻ

Այսօր հեռագրաւ բերկրութեամբ տեղեկանալով թէ մեր բարեխորական հաստատութեան բազմեքանիս հիմնադիր-անօրէնք որ Գերմանիա կը գտնուէր, երէկ, Հոգեդալստեան կիրակի օրը, Վերթէմպերկի մէջ հանդիսաւոր կերպով միսիոնար ձեռնադրուած է, կը վաւթմը ներկայիս հաղորդել սոյն լուր Արեւելեան Որբանոցի բազմաթիւ հեռաւոր եւ մերձաւոր բարեկամաց եւ բարերարաց: Պատ. Գրիգոր Պաղտատարեան ասկէ իբր 27 տարի առաջ աշակերտած էր Զուիցերլոյ Պազել քաղաքին Միսիոնարական հոգեւոր ձեռնարանին եւ 1867էն ի վեր Տէրօջը այգիին մէջ իւրօրփան կը գործէ:

Քաղցր է մեզ յուսալ որ իւր ձեռնադրութիւնը այս բարենպաստ գործի զարգացման եւ յառաջդիմութեան մեծապէս օգտակար պիտի լինի, ինչպէս որ է իր միակ փափաքը:

Այս առթիւ հարկ կը համարիմ հաստատութեան նկատմամբ հետագայ ծանօթութիւնները հաղորդել արդոյ ընթերցողաց:

1. Հաստատութեան առօրեայ ծախուց գումարը այժմ երեք Օսմանեան ոսկւոյ հասած լինելով եւ ի մօտոյ տղայոց ննջարանի շինութեան եւս սկսիլ հարկ անհրաժեշտ ըլլալով յատկապէս կը խնդրենք բոլոր բարեսէր անձանց ձեռնադրութիւնը եւ ջերմեանդ աղօթքները:

2. Թէեւ որբեր տարին մի անգամ նոր շրջանին կ'ընդունուին, սակայն դեշերօթիկ աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ շատ թեթեւ ամսաթուակով ամէն ատեն անխտիր պատրաստ ենք ընդունիլ:

3. Վարժարանիս ուսման ծրագիրը ամենայնիւ կը համապատասխանէ բոլոր բարձրագոյն դպրոցներու դրութեան եւ ծրագրին:

ՄԻԷՐԱՆ ՊԱՂՏԱՏԱՐԵԱՆ
Տեսուչ Արեւելեան Որբանոցի
Պրուսա, Յունիս 10/22, 1889

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

«Արդարեւեւն ճաբան ծագող լեռնայ պէս է, որ երբեք չի կը լեռնաւորի, միշտ որ կ'ապրէս օր ըլլայ» Առակ. Դ. 18:

Տիկին Մարիամ Միրիքեւամ, այրին հանրածանօթ կարուպետ Աղա Միրիքեւամի, եւ մայր Մեծ. Յարութիւն Էֆէնտի, յետ երկարատեւ հիւանդութեան կնքելով իւր 70 տմեայ մահկանացու կեանքը, հանգեաւ ի Տէր, Ուրբաթ երեկոյ, Յունիս 7ին: Յուրակաւորութեան տխուր հանդէսը կատարուեցաւ, կիւրակէ օրն, ի ներկայութեան պատուաւոր խումն բաղմութեան արանց եւ կանանց, որք եկած էին ծերունայի մօր մը սգակիր դադալին շուրջը իւրեանց յարգանաց վերջին հաւաստիքը մատուցանել:

Հանգուցեալն նշանաւոր անձնաւորութիւն մ'էր իբրեւ մայր եւ Քրիստոնեայ միկին: Ինք եւ իւր վաղամեծիկ քոյրը, Տիկին Սրբուհի Գաբրիէլեան, Աւետարանական մաքուր վարդապետութեանց առաջին հետեւողներէն էին: Այս երկու քոյրեր հանգոյն Բեթանիոյ քերց, թէպէտ մեծ ընտանեաց տէր, կարեկցաբար կը քաջալերէին եւ կը խնամէին Քրիստոսի հալածեալ ու տառապեալ հետեւողներն: Հալածանաց վտճարիկներու ատեն, գրեթէ ամէն կիւրակէ, կը յաճախէին Աստուծային պաշտամանը հեռաւոր տեղեր: Տիկին Մարիամ ճամբիտ մայր մ'էր, իւր գերդաստանին մէջ հրաբորբք սիրով յարածամ կը բոցավառէր իւր զաւակաց բարօրութեան համար: Նա միշտ փոյթ ունեցաւ իւր զաւակաց Քրիստոնէական դաստիարակութեան համար, որոց ամէնքն ալ եղան ուշիմ, գիտուն, բանիւրուն եւ ճարտար անձինք: Հանգուցեալը կ'ապրէր լսիկ Քրիստոնէական կեանքով. եւ նորա բնաւորութեան մէջ կը փայլէր սէր եւ խաղաղութիւն: Բազում զաւակաց մայր էր եւ մահուան ցուրտ ձեռքը մերթ ընդ մերթ նորա ծոցէն խլած տարած է նորա սիրասուն բազում զաւակներէն զմօտնս: սակայն նա Քրիստոնէական արիւթեամբ միշտ խոնարհած է Նախախնամական տնտեսութեանց: Իւր զիմաց վրայ փայլած երկնային խաղաղութեան եւ ցնծութեան ճաճանչներն կը ցուցնէին թէ միշտ ներքին հաղորդակցութիւն մը ունէր երկինքի հետ: Աւետարանին տարածման եւ մարդոց դարձին համար ջերմ փափաքող մ'էր: Քրիստոսի սէրը եւ մարդոց հոգիներուն վերկութեան տենչ իբր հուր կը վառէր իւր մէջ, Բնաւորութեամբ զմասիրտ ըլլալով կը խղճար մարդկային թշուառութեանց, ամէն մարդու բարիք կը կամենար, իւր բարեգործութիւնները լսիկ

եւ անձայն էին: Իւր որդիէն անձնական հաճոյից կամ պիտոյից համար ընդունած զրամներն շատ անգամ կարօտելոց կը բաշխէր:

Քրիստոսի այս աշակերտը որչափ որ կը մօտենար կենաց վախճանին, իւր տերեւեւը փոխանակ թառամելու, աւելի դալար եւ գեղանի կ'երեւէին: Մօրաքոյրս լինելով, ինքնաբերաբար յաճախ կ'այցէի նմա, մանաւանդ նորա հիւանդութեան միջոցին: Եւ կը տեսնէի թէ զօրեղագոյն ձգտումներ ունէր դէպ երկնային աշխարհն: Միշտ կը խնդրէր որ աղօթքով մեկնիմ քովէն, եւ ի սրտէ հաւանութիւն կը յայտնէր արտասանեալ աղօթքին: Փրկչին անունը իրեն համար ամէն անունէ աւելի քաղցր էր: Ստէպ կը յեղյեղէր. «Ալ երթամ, բաւական է աս աշխարհը ապրիլս, Փրկչիս քովը երթամ, հանգչիմ, եւ վայելեմ միւս զաւակներս ալ»: Իւր հիւանդութեան նկատմանց մէջ զուարթաբար կը համբերէր խոնարհելով Աստուծապիտ բեռանց ներքեւ: Հաւաստի լինելով թէ «Վարդապետը եկեր է ու կը կանչէ» զինքը, անփոյթ չեղաւ իւր սիրելի գերդաստանին ներդաշնակութեանը ու բարօրութեանը համար իւր վերջին խրատներն տալ, եւ ջերմագին աղօթել Փրկչին ներկայութեանը համար իւր գերդաստանին մէջ, ըսելով. «Յիսուս թող այս տանը մէջ լնակի»: Թէպէտ հիւանդութեան անկողինէն էր տաժանելի ծերութեան պատճառաւ, բայց Տիկին Մարիամ իւր վերջին տուրք մէջ ունէր մտաց եւ հոգւոյ շատ հանգիստ վիճակ մը, եւ վերջապէս երջանիկ մահուամբ աւանդեց իւր հոգին ի ծոց իւր Փրկչին:

Յիշատակաց արժանի է այն յոյժ գորովալիւր խնամքը զոր իւր զաւակունք համբերութեամբ տարին ցլերջ հանգուցելոյն կեանաց: Այսպէս որդիական սէրը արժանապէս համապատասխանեց մայրական սիրոյ: Անհո՞ւն փառք Աստուծոյ, որ Քրիստոսի արգարութեամբ զգեստաւորեալ հոգիներ դարձեալ պիտի միանան իրենց յարուցեալ փառաւոր մարմիններուն հետ, երբ Փրկիչը ամպերով դայ եւ իւր դանձերը ժողվէ:

Բանկալթի ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՐԻԲԵԼԵԱՆ
8/20 Յունիս 1889

ՆՈՒՐԱՏՈՒԹԻՒՆԻ Ի ՆՊԱՍՏ ՔԻՐՈՏԻՍԱՆՈՒ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՅՆ

	ԴԷ
Խարբերող ժողովուրդ, զարմեալ . . .	68
Պգմալինի » » » . . .	25
Պրուսայի » » » . . .	108
Ազնու » » » . . .	115
Տրապիզոնի » » » . . .	243
Ազնիքի » » » . . .	241
Զնկածաղի » » » . . .	60
Դէմրանու » » » . . .	85
Բաղէշի » » » . . .	403
Արղանու » » » . . .	30
Պաքըր-Մատէնի » » » . . .	60
Վանայ » » » . . .	155
Մէրսինի » » » . . .	712
Միտլաղու » » » . . .	313
Կարնոյ » » » . . .	478
» քոյրերը . . .	209
» աղքատ որբեւարի մը . . .	108
Պրուսայի աղջկանց դպրոցը . . .	407
» Պատ. Լ. Ս. Քրոֆորտ . . .	54
Եէնիճէի երիտասարդներ . . .	108
Խաչատուր Պօղոսեան, Խարբերող . . .	50
Աւետիս Զարբեան, Զերմուկ . . .	14
Կեսարիոյ Մանկանց Ընկերակցութիւն . . .	27
Սահակ Յարութիւնեան, Հայնի . . .	27
Միսիս Նիւէլի Կիրակնօրեայ դպրոցը, Կ. պոլիս . . .	123
Համագումար . . .	4,195
Խարբերող » Լ. ՊԱՐՈՐԵՆ Դանձապետ	
16/28 Մայիս 1889	

ԱԶԴ

Երիտասարդաց աղօթքի ժողովները տեղի պիտի ունենան վաղը հետագայ տեղերը:
1. Կէտիք Փաշա Միսիս Նիւէլի տունը, ժամը 7½ին, ըստ Թուրքաց:
2. Իւսկիւտարի մատրան մէջ, ժամը 6½ին:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունիս 17 ըստ Յուն., և Յունիս 29 ըստ Լատ., 1889

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր անցեալ շաբթուան թուով չճանուցինք Ռուսիոյ փաւել Մեծ Դուքսին ամուսնութիւնը Յունաստանի թագաւորին դստեր, Ալեքսանտրա Իշխանուհւոյն, հետ, վասն զի ուղեցինք սպասել մինչեւ որ այդ մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ հասնէին մեզ։ Ալեքսանտրա Իշխանուհւոյն պաշտօնական մուտն ի Սք. Բեղըրսպուրկ տեղի ունեցաւ Յունիս 15, Շաբաթ օր։ Յունաստանի արքայական գերդաստանն եւ հետեւորդք եկան փեթերհոֆէ, եւ ի Սք. Բեղըրսպուրկ, նաւամատոցին վրայ ընդունուեցան Մեծ Դուքսերու, զւանազններու եւ բարձրաստիճան անձանց կողմէ։ Անդ թափօր մը կաղմուեցաւ հետագայ կերպով։ Նախ կ'երթային դուռը մը խաղախներ, որոց կը հետեւէին պալատական սպասաւորք, կայսերական որսորդ զինուորք՝ կանաչագոյն եւ սկիւհուռ համազգեստներով, եւ ուրիշ զինուորներ ու պաշտօնականներ։ Ապա կուգար ծ սպիտակ ձիերէ քաշուած սկիւհօծեալ կառք մը յորում բազմած էին Ջարուհին եւ Ալեքսանտրա Իշխանուհին։ Կառքին մէկ կողմէն՝ հեծեալ կ'երթային Ջարը եւ Եորկիոս թագաւորը, եւ միւս կողմէն՝ փաւել Մեծ Դուքսը, Յետոյ կու գային Ռուսիոյ դահաժառանգ Ջարեվիչը եւ Յունաստանի դահաժառանգ Իշխանը, որոց կը հետեւէր զօրավարներու եւ պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներու երկար շարք մը։ Սոցա ետեւէն կու գային ուրիշ կառքեր, որոց առաջնոյն մէջ բազմած էին Յունաստանի Թագուհին եւ Էտինպուրիի Դքսուհին։ Թափօրը յառաջացաւ դէպի մայր եկեղեցին ուր իգիտոր Մետրապօլիտը օրհնութիւն կարդաց երկու խօսքերուց վրայ։ Պսակի արարողութիւնը կատարուեցաւ յաջորդ օրը մեծաշուք հանդիսաւորութեամբ՝ ի ներկայութեան դեսպանական մարմնոյն եւ քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնակալաց։ Յաւարտ արարողութեան, ներկայը չնորհաւորեցին նորագոյն սովետները, եւ ապա կայսերական եւ արքայական գերդաստանաց անդամք եւ բոլոր հրաւիրեալք վերադարձան կայսերական պալատը, ուր փառաւոր հացկերոյթ մը տրուեցաւ։ Կէս զիշերուան մօտ, Ջարը, Ջարուհին եւ այլ ազգականք ընկերացան նորագոյն ամուսնոց մինչեւ նոցա յատուկ պալատը։ Ի Յունաստան, նոյն օրը բոլոր եկեղեցեաց մէջ պաշտօններ կատարուեցան, եւ ուրախութեան ցոյցեր եղան երկրին ամէն կողմը։ Ջարը Սպիտակ Արծուի պատուանշաններ չնորհեց Մ. Թիւքուիի, Յունաստանի ներքին գործոց նախարար Մ. Տրակումիի, եւ Կ. պոլսոյ Հելլէն դեսպան Մ. Բոնտուրիօթիի։

—Յունիս 16 թուականաւ Չանդիպարէ անուամբ է հետագայ հեռագիրը. «Մարտ 10 թուով Ուէրիսիէ հասած նամակներ կը ծանուցանեն թէ Մր. Սթէնլի Թիւիլ հանդիպած է, եւ Բոնկոյի ձամբով ետ զրկած է իւր քանի մը հիւանդ հետեւորդները։ Այս նամակներէ կը տեղեկանանք նաեւ թէ Մր. Սթէնլի մտադիր էր Էմին փաշայի հետ միասին ուղեւորիլ դէպ Ափրիկէի արեւելեան եզերքը, եւ թէ Թիւիլ Թիւք Չանդիպար պիտի հասնի չորս ամիսէն։ Ուէրիսի կը զբոսնուի Թանկանիքա լճին եզերքը, հարաւային արեւելեան կողմն Ուրուրիի, ուսկից եկան

Մր. Սթէնլիի նկատմամբ առնուած վերջին լուրերը։ Եթէ Մր. Սթէնլի գացած ըլլար Ուէրիսի, եւս առաւել հեռացած պիտի ըլլար թէ՛ Էմին փաշայի բանակեալէն, եւ թէ՛ Չանդիպարէ։ Վասն որոյ Սթէնլի կը կարծէ թէ Սթէնլի Թիւիլ հանդիպած է Ուրուրիի եւ Ուէրիսի միջեւ տեղ մը, եւ թէ անոր հետ կարգադրութիւններ ընելէ յետոյ, ճամբայ ելած է վերադառնալու Ունեաւոր ուր կը գտնուի Էմին փաշա։ Ունեաւորայէ՛ Մր. Սթէնլի եւ Էմին փաշա միասին պիտի ուղեւորէին դէպ արեւելեան ծովեզրը, վասն զի յայտնի է թէ Էմին փաշա թողած է այն զիրքը, զոր այնչափ երկարատեւն պահեց, եւ յուսով է որ պիտի կարենանք նոր լուրեր առնուիլ անոնցմէ։ Յունիս ամսոյ վերջանալէն առաջ, Թիւիլ Թիւք հաւանականաբար Ուէրիսիէ ճամբայ ելած է, եւ ինքն ալ կը յուսայ Յունիս ամսոյ մէջ հասնիլ Ափրիկէի արեւելեան եզերքը։

—Չուիցերիոյ կառավարութիւնը, դոհացում տալու համար այն երեք Տէրութեանց որք գանդաւաններ ուղղած էին Հանրապետութեան, կը ծանուցանէ թէ Խորհրդարանին պիտի ներկայացուի Չուիցերիաքանակ օտարազգեաց վերաբերեալ օրինագիծ մը։ Ընդհանուր դատախազ մը պիտի անուանուի, որում պաշտօն պիտի յանձնուի դատի ենթարկել այն օտարազգի փախստականները, որոց արարք վտանգ կը սպառնան միջազգային խաղաղութեան, կամ կը կրեն թշնամական հանգամանք հանդէպ ուրիշ կառավարութեանց։ Սակայն Չուիցերիական կառավարութիւնն, այս ղեկուցումն ընելով հանդերձ, չընդունիր Գերմանական ծանուցաւորոյն պահանջները, այլ կ'ըսէ թէ Չուիցերիա չկրնար թոյլ տալ որ օտար ոտակալք գործեն իւր հողին վրայ, եւ թէ ի Չուիցերիա գտնուող Գերմանացի փախստականաց վրայ հակողութիւն ընելու պաշտօնով զրկուած Գերման գաղտնի ոտակալք, փոխանակ ծառայելու ու եւ օգտակար նպատակի, քանիցս պատճառ եղած են խռովութեանց։ Չուիցերիա նմանապէս չընդունիր Գերման կառավարութեան այն պահանջը թէ ի Չուիցերիա բնակութիւն հաստատել ուղող Գերմանք ոչ միայն պարտին ունենալ վիճակը մը որ ծանուցանէ նոցա ո՛վ ըլլալն եւ ո՛ր ծնած լինելը, այլ նաեւ վկայադիր մը, որ հաստատէ նոցա ընտիր վարուց տէր եւ պարկեշտ ըլլալը։ Չուիցերիական կառավարութիւնը կը յայտարարէ որ եթէ Գերմանական պահանջներն ընդունուին, օտարազգեաց մուտն ի Չուիցերիա կ'օրհնու պիտի ունենայ օտար կառավարութեան մը, որ գործնականապէս պիտի կարենայ որոշել թէ ո՛րք կրնան ապաստանիլ ի Չուիցերիա եւ այսպէս Հանրապետութիւնն պիտի զրկուի իւր մէկ կարեւոր իրաւունքէն։

—Անցեալ շաբթու, ի Տրէզուէն, Սաքսոնք օտնեցին իրենց վեհապետական գերդաստանին հաստատման ութերորդ հարիւրամեակը։ Ութ հարիւր տարի առաջ Գերմանիոյ Հենրիկոս Դ. Կայսրը Ուէրթիին Տէտի Կոմսին չնորհեց Մայսէնի Մարքիզութիւնը որ արդի Սաքսոնեան թագաւորութեան սկզբնակէտն եղաւ։ Սաքսոնք այս դէպքէն կը հաշուեն իրենց արքայական գերդաստանին ծագումը։ Սթէնլի կ'ըսէ թէ «յոյժ անստոյգ է՝ այս դէպքը, որոյ համար վիպական պատմագիրք կ'ըսեն թէ պատահած է 1089ին»։ Սակայն որչափ ալ դժուար ըլլայ հաստատել Սաքսոնիոյ արդի թագաւորին Կոմս Տէտիէ սերած լինելը, եւ որչափ ալ խախտու եւ

տարակուսելի ըլլայ այն ապացոյց, որոյ վրայ հիմնուած է այս կարծիք, այսու հանդերձ Սաքսոնք կ'ընդունին թէ ճշմարիտ է այն, եւ օտնեցին այդ դէպքին 800րդ տարեդարձը փառաւոր զօրահանգէսով մը, որուն ականատես եղան Վիլհելմ Կայսրը, Փորթուկալի թագաւորը եւ այլ բարձրաստիճան անձինք։ Գերմանեւագրական պատերազմին մէջ Սաքսոնիոյ արդի թագաւորն, յայնժամ դահաժառանգ իշխան, ստանձնած էր զօրաբանակի մը հրամանատարութիւնը, եւ Մաւրաշխտութեան աստիճանին բարձրացաւ երկու տարի յառաջ քան իւր ի գահ ամբարձումը, որ տեղի ունեցաւ 1873ին։

—Պարսից Շահն անցեալ շաբթու մնաց ի Հոլանտա, ուր մեծ հաճոյքով դիմեց ջրհանկիր զօրաց մարզանքները, այցելեց թանգարանները, պատկերաց սրահները, եւ պոռոյաները ջրանցներուն եւ Հիւսիսային ծովուն վրայ։ Շաբաթ օր ն. Վեհափառութիւն ուղեւորեցաւ յԱնվէրս։

—Այս շաբթու ի մէջ այլոց կը ծանուցուին հետագայ արկածները. —Ի Ռուսիա Փոթրոկ անուն քաղաքը հրոյ ճարակ եղաւ, եւ 1,000 անձինք անպատուար մնացին։ —Գերմանիոյ Սիլեզիա նահանգին մէջ, Թափօրի մը մէջ գտնուող Յանձինք սպաննուեցան կայծակէն, մինչ 40 անձինք եւս պահ մը անդգայ մնացին։ —Փոթրոկ մը մեծ վեհաւոր գործեց Միացեալ Նահանգաց Դէսսաս նահանգին մէջ։ Վեց հարիւր բնակիչէ բաղկացեալ գիւղ մը հիմնադրուեցաւ կործանեցաւ, սակայն բնակչաց մեծ մասը յաջողեցաւ փախչիլ։ —Հնդկաստանի Կէնճամ գաւառին մէջ, հնախտէ մեռնողներուն թիւը սակաւ ինչ նուազած է, սակայն մեծ թշուառութիւն կը տիրէ անդ, բնակչաց 400ին Յը հաշած ու մաշած են վտանգաւոր աստիճանաւ։

—Շանկհայէ քաշուած հեռագրի մը նայելով, այլ եւս տարակոյս չկայ թէ Չինական կառավարութիւնը վերջապէս որոշած է նոր մղում մը տալ երկաթուղեաց շինութեան։ Փէքինէ մինչեւ Հանքաու երկաթուղեայ դժի մը համար առաջարկներ պիտի մատուցուին։ Նախարարապետ Լի Հունի Չանկ ստանձնած է Չինաստանի հիւսիսային կողման երկաթուղեաց տեսչութիւնը, եւ անուանած է ուրիշ պաշտօնատար մը որ պիտի օտանձնէ հարաւային կողման երկաթուղեաց հակողութիւնը։

—Աւստրիոյ Կայսրը, Պատուիրակութեանց Ժողովոյն առջեւ իւր արտասանած բանախօսութեան մէջ, ըսաւ, «Ոչ մէկ փոփոխութիւն տեղի ունեցած է Տէրութեանց յարաբերութեանց մէջ, ոչ ալ մեր արտաքին աշխարհավարութեան ընդհանուր ուղղութեան մէջ։ Իմ կառավարութիւնս, բոլորովին համաձայն իմ դաշնակիցներու հետ, կը ջանայ խաղաղական ուղղութիւն մը տալ Եւրոպեան կացութեան, որ տակաւին չէ շատ ապահովիլ։ Բանակին վրայ խօսելով Կայսրը, կ'ըսէ, «Բացառիկ պարագայներու բերմամբ, հարկադրեալ ենք շարունակել անցեալ տարի ձեռք առնուած տնօրինութիւնները»։ Եւ Պուլկարիոյ համար կ'ըսէ, «Կարգապահութիւն եւ խաղաղութիւն կը տիրեն ի Պուլկարիա։ Գոհութեամբ կը տեսնենք որ այդ երկիր, հակառակ իւր անստոյգ կացութեան, կը յառաջդիմէ անընդհատ»։

—Շանկհայէ կը հեռագրուի թէ Չէնգէն նահանգին Լաչան անուն մեծ քաղաքին մէջ հրդեհ մը ծագեր է որ չորս օր տեւելով մոխիր դարձուցեր է քաղաքին կէսէն աւելին։ Կը հաշուուի թէ առ նուազն 1,200 անձինք

զոհ դացած են: Տասը հազար ընտանիքներ առանց ընկալարանի մնացեր են: Հանդանա- կութիւնները բացուած են ի նպաստ հրկիզե- լոց:

—Յունաստանի ընդդիմադիր կուսակցու- թեան պետ, Մ. Տէլիեանի, այսօր Աթէնքէ կ'ուղեւորի ի Փարիզ, ուր Գաղիացի նշանա- լոր բժշկաց խորհուրդ պիտի հարցունէ իւր առողջական վիճակին նկատմամբ, որ ծան- րապէս խանդարեալ է: Երկիրոս Թագաւոր հեռագիր մը ուղղելով առ Մ. Թրիքուփի շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որք զինքը շնորհաւորեցին իւր դստեր ա- մուսնութեան առթիւ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լէւոնի Հէրալտի թղթակիցներէն մին, որ վերջերս Նիկիտէ Տարսոն դացած է Բիւլէք Պողազի ճամբով, կ'ըսէ թէ ամբողջ 110 մը- ղոն հեռաւորութեան մէջ, ընդ ամենայն 25 կամ 30 մղոն երկայնութեամբ չորս մասեր կան, ուր կ'առուղին տակաւին չէ շինուած. սակայն շինութիւնը յառաջ կը մղուի փու- թոյ պնդութեամբ եւ կը յուսացուի որ ա- լարտի ներկայ տարւոյ վախճանէն առաջ Այսպէս, ըստիւր կ'առուղի մը իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ պիտի դնէ Սեւ ծովն ու Միջերկրականը: Կառուղին կը ըս- կըսի Սամսոնէ, եւ Մարսուանէ, Եոզղատէ, Կեսարիայէ, Նիկիտէ ու Տարսոնէ անցնելով, կը յանդի ի Մէրսին: Նոյն թղթակից կ'ըսէ թէ Տորոս լեռանց հիւսիսակողմը հունձ- քերը չափ յաջող են:

—Սոփիայէ քաղաքէ հեռագիր մը կը ծա- նուցանէ թէ Պուլկարական դրամատունը եւ Լոնտոն էնտ Փորէյն դրամատունը վեց մի- լիոն ֆրանքի փոխատուութիւն մը ըրած են Սոփիայի քաղաքապետութեան, իբրեւ ե- րաշխատութիւն ընդունելով նոյն քաղա- քին քանի մը տարուան տուրքերը եւ հա- սուծից ուրիշ աղբիւրներ:

—Սլոնի-լի մէկ թղթակիցը կը գրէ թէ Յունիս 71րդ ի կրէտէ տեղացիք են յորդանոս տնձրեւներ, որք ծանր վնասներ գործեր են: Քանի որ քաղաքին մօտակայ դաշտը փոխա- կուեր է քանի մը քիլոմէր լայնութիւն ունեցող լճի մը, որոյ մակերեսէն վեր միայն ծառերուն քարձրագոյն ճիւղերը կ'երեւին եղեր: Կ'ըսուի թէ կրէտէի մէջ ցարդ տեսնուած չէր այս- չափ աղիտաքեր ողողում: Հազարաւոր ա- նասուններ կորեր, ծառեր արմատախիլ եւ զեր, գիւղեր կործաներ եւ ցորենի արտեր բոլորովին աւրուեր են:

—Չմիւսնոյ Ալեքսէ թերթին թղթակիցը Մաքրիէ կը գրէ թէ այդ քաղաքին մէջ 10, 12 անձինք խոծնուած են կատաղած շունե- րէ: Խոծնուողներէն երկուքը, որոց մին էր Հելլէնական հիւպատոսարանի գործակա- րը, մեռեր են, եւ մնացեալներուն վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ:

—Հալէպէ կ'իմանանք թէ կալուածային տրոց վարչութեան ընդհանուր տնօրէն Ալի Բիզա փաշա արտօնութիւն ստացած է շա- հադործել Բէօթաիոյ շրջակայները վերջերս գտնուած ածխահանք մը: Ըստ պայմանա- գրութեան, շահադործման ուղիւստութիւնը պարտին սկսիլ կայսերական Ֆէրիէի թուա- կանէն առ առաւելն մինչեւ երկու տարի յետոյ:

—Սելանիկի պաշտօնական լրագիրը կը ծա- նուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանը նկատելով երկա- թուղեաց միացմամբ Սելանիկի ստացած կա- քեւորութիւնը, որոշած է քարափ մը եւ

ընտիր հաւանադիտ մը շինել տալ անդ: Սոյն շինութեանց մենաշնորհը տրուած է կայսերական գանձուն Նախարարութեան, եւ Համիտիէ անուն ընկերութիւն մը կող- մուած է ի զուլիս հանելու համար այս ձեռ- նարկ: Կայսերական գանձուն Նախարարը ճարտարադէտներ զրկած է ի Սելանիկ նախ- նական քննութեանց կատարման համար: Սելանիկի լրագրոյն նայելով, կայսերական գանձուն Նախարարութեան մենաշնորհ տըր- ուած է նաեւ շինութիւնը քարափին վրայ կա- ռուցանելու ընդարձակ մթերանոցներ:

—Անցեալ չարթու Պարսկաստանի Ներքին գործոց Նախարար եւ Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Միրզա Ալի Խան մայրաքաղաքս եկաւ ներկայ գտնուելու իւր որդւոյն՝ Կ. պոլսոյ Պարսիկ դեսպան Միրզա Մոհսին Խանի դստեր հետ նշանախօսութեան հան- դէսին: Երեքշաբթի օր Պարսիկ դեսպանը պատիւ ունեցաւ զՄիրզա Ալի Խան ներկա- յացունելու Վեհ. Սուլթանին, որ նոյն երե- կոյն ճաշի հրաւիրած էր գանոնք ի կայսե- րական պալատ: Միրզա Մոհսին Խան, իւր դստեր նշանախօսութեան առթիւ հացկերոյթ մը տուաւ դեսպանական մարմնոյն:

—Հալէպի Անգղիական հիւպատոսը իւր տեղեկագրին մէջ կը ծանուցանէ թէ Հալէ- պի ցորենը որ նախապէս մեծաքանակ կ'ար- տածուէր յիտալիա, ի Յունաստան եւ ուրիշ երկիրներ, այժմ արտաքսուած է այդ հրա- պարակներէն, վասն զի Հնդկական եւ Ռու- սական ցորենները բոնած են Հալէպի ցորե- նին տեղը. եւ կ'ըսէ որ եթէ առատ հունձք ըլլայ, աւելորդ ցորենը համարանոցներուն մէջ մնալով կը փախի: Ասոր պտտածան այն է որ արմտեաց փոխադրութիւնը խիստ մեծ ծախք կը պահանջէ: Հալէպէն մինչեւ Իս- կէնտէրուն, միայն 77 մղոն տեղ, ուղտերու միջոցաւ ցորենի փոխադրութեան վարձը հաւասար է ցորենին բուն դնոյն կիսուն: Անտիոքի դաշտէն մինչեւ Իսկէնտէրուն, 30է մինչեւ 40 մղոն տեղ, արմտեաց փո- խադրութեան ծախքը հնգապատիկն է Իս- կէնտէրունէ ի Նիւ Եորք փոխադրութեան ծախսոց:

—Վանայ կուսակալն առ Կայս. Կառավա- րութիւնն ուղղած է հեռագիր մը որոյ մե- ծագոյն մասը կը հրատարակենք ի ստորեւ:

Ն. Վսեմութիւն կ'ըսէ. «Լսելով թէ Հէք- քեարի լեռանց Չուն կողմում կիրճին մէջ աւազակներ երևցած են, փութացինք ոս- տիկաններ զրկել, որք ընդ ամենայն ութ հո- գիէ բազկացեալ աւազակախմբէն երկու հո- գի սպաննեցին. մնացեալ վեց աւազակք փախան: Ոստիկաններէն ալ երկու հոգիներ վիրաւորուեցան: Ապանեալները Հայ էին, եւ ասոնցմէ եւ փախստից մէկէն ստնուած երեք հրացանաց մին Մարթինի է, եւ եր- կուքը Ռուսական Պէրտան:

Ապանելոց միոյն վրայ գտնուեցան Հայե- րէն զրուլթիւններ, զորս անմիջապէս բերել տալով թարգմանել տուինք, եւ իմացանք թէ ի Լոնտոն Աւետիս Պատիկեան եւ ի Մարսիլիա Փորթուգալեան անուն անձանց կողմէ երկու նամակներ են՝ Սեպտեմբեր ամսուն մէջ զրկուած ի Հէթիւում Կարա- պետ Դուլազարդեան անուն անձին: Այս եր- կու նամակաց հետ կայ յիշեալ Դուլազարդեա- նի ստորագրութեամբ զիր մը «Ի՞նչ փէրձն յէշ- րաւարաններ» խորագրով, Նոյն անձին թղթա- պանակին մէջ ալ գտնուած է օրական դէպ- քերու արձանագրութիւն մը: Ասոնց պա- րունակութիւնը կը փութամ հաղորդել:

Աւետիս Պատիկեան ստորագրութեամբ եւ

25 Ապրիլ 1889 թուով նամակին մէջ կ'ըս- ուի:

«Չվան խոռվելու համար ձեր ջանքերն եւ ձեր շնորհիւ ընկերակցութեան մը կազմու- թիւնն աստ պատմեցի. լաւագուշակ նը- շան մ'է այս. ընկերակցութեան կազմու- թիւնը մարդու մի՛ իմացնէք, Հելլէնք իրենց ընկերակցութեան կազմութիւնն ամբողջ եօթն տարի ծածուկ պահեցին, եւ յետոյ գործի սկսան: Եթէ կ'ուղէք բարիք ընել ձեր հայրենեաց, պէտք է մարդիկ եւ դրամ պատ- րաստէք: Դո՛րձ պէտք է. խօսք պէտք չէ՛: Փորթուգալեան ալ իւր 27 Ապրիլ 1889 թուակիր նամակաւ կ'ըսէ:

«Ձեր գրած նամակն ստացայ, եւ հրատա- րակեցի Հայերէն լրագրոյն մէջ: Ձեր գրա- նուած վայրէն, եւ չրջակայներէն, մանա- ւանդ Վանէն տեղեկութիւններ հաղորդե- ցէք առ իս. հոս «Հայրենասիրաց» ընկերակ- ցութիւն մը կազմեցինք. այս ընկերակցու- թեան համար անդամներ գտէք տեղեղ՝

Յիշեալ Դուլազարդեան, իւր «Յէշրաւարա- ն» մէջ, խօսելով կուրուութեան մէջ անցու- ցած ժամանակներուն վրայ, եւ անգութ թուրքաց երեսէն իւր հայրենակցաց կրած հարստահարութեանց վրայ, որք ի յուստնա- տութիւն մղած են զՀայս, կը յայտարարէ թէ ուխտած է մինչեւ իւր վերջին շունչը մաքառիլ իւր ազգին այս տառապալից վի- ճակէ ազատման համար, եւ երկու կտործ- ներու հետ յանձնառու եղած է այս գործին զոհել իւր կեանքն:

Այս մարդուն գրպանէն ելած օրագրու- թեան մէջ ալ կը կարդանք թէ՛

«Տասն եւ իններորդ դարուս մէջ ապրող մարդկային ընկերութեան համար ազատու- թենէ զատ չկայ ուրիշ միջոցարտ մը յորով կարենայ շնչել: Թո՛ղ ես ալ տանջուիմ իմ ազգայնոց հետ. թերեւս ես ալ կարենամ օգնել իմ ազգակիցներուս. դուն ալ արտա- սուքք սրբէ՛:»

Այս յառաջարանով կը սկսի, եւ օրագրու- թեան ձեւով կը պատմէ թէ Մայիս 17ի գի- շերն, ուր երթալը մարդու յիմացելով եւ նոյն իսկ ամենէն նուիրական պետերէն ան- գամ դադարի պահելով, Բիւրտի զգեստով Պարսկաստանի սահմանադիրին մօտ Հէթի- թուման աւանը դացած են, եւ գիշերայն ճամբորդելով, առտուն ձորերու մէջ մնացած են, եւ ամսուն 18րդ օրը ստիմանադուլին հասնելով, պահուրտած են քարերու մէջ, եւ մինչեւ Մայիս 23 իրենց գացած տեղերը նշանակելով, եւ նկուղներու մէջ պահուել- նին պատմելով, կը յարէ թէ Մայիս 24ին վերոյիշեալ կիրճն հասած են: »

Վերոյիշեալ անձանց վրայ տեղեկութիւն- ներ տալէ յետոյ Ն. Վսեմութիւն կը յարէ:

«Այս կողմերս գողութեան, յափշտակու- թեան եւ աւազակութեան համար Հայ հո- սակաց երեւումը ցայս վայր անսովոր բան մը չէր: Ասոնք ի Լոնտոն եւ ուրիշ օտար երկրաց մէջ հաստատեալ Հայերու հետ ի յարաբերութեան գտնուելով, նպատակ ու- նին մերթ ընդ մերթ մեծ ու փոքր դէպքեր յառաջ բերել, եւ ի վերջոյ յիշափոխութիւն մը յարուցանել, եւ հետեւապէս քաղաքա- կան աւաղակութեան ճամբուն մէջ գտնուող խռովայնոյններ են: »

ԱՐԺԷՔ ԳՐԱԾՈՅ

Յունիս 17/29, 1889

Գանձութե	47 25	Բուս. Երկ. բաժին	59 75
Պարտուց Յարգարման թղթադրամ (Թասֆէյէ Ի Տիւլուն Գայմէսի)	9 30	Ներքին ֆոնաւ.	44 4
ԳՐԱԾՔ, Օսմ. լիւան 100է			
Մէքիտիյէ	408 26	Բուսիկ բու	90 24
Մէթալիք	402	Նաբուէն	88
Պէշիք	404	Գրեմից	54 5
Ալթըլըք	404	Անգլ. լիւան	410 20

Մանէթ թղթադր. 8 81

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՈՐ ՊՅՈՅԱՆ

Ֆինանսըլար Էօգուլը, Ամիրիզան խան